

FOND ZA HUMANITARNO PRAVO

#EY
ZA TEBE

Peti izveštaj

o sprovođenju

Nacionalne strategije
za procesuiranje ratnih zločina

5

ISBN 978-86-7932-106-0

Fond za humanitarno pravo

Peti izveštaj

o sprovođenju

Nacionalne strategije

za procesuiranje ratnih zločina

Beograd,
decembar 2019. godine

#EY
ЗА ТЕБЕ

Ova publikacija objavljena je uz finansijsku pomoć Evropske unije.

Za sadržinu ove publikacije isključivo je odgovoran Fond za humanitarno pravo i ta sadržina nipošto ne izražava zvanične stavove Evropske unije.

SADRŽAJ

Predgovor.....	5
Uvod	6
I. Procesuiranje predmeta na osnovu prioriteta određenih u skladu sa kriterijumima definisanim Tužilačkom strategijom	12
II. Porast broja optužnica u odnosu na broj istraga.....	13
III. Porast broja pravnosnažno okončanih postupaka u odnosu na broj optuženja	14
IV. Kraće prosečno trajanje postupaka za ratne zločine.....	15
V. Pozitivna ocena Evropske komisije o usklađenosti sistema zaštite i podrške svedocima i žrtvama u Republici Srbiji sa standardima Evropske unije.....	15
VI. Smanjen broj nestalih lica čija sudbina nije razjašnjena.....	16
VII. Povećan broj pokrenutih i pravnosnažno okončanih postupaka zahvaljujući regionalnoj saradnji.....	16
VIII. Izveštaji glavnog tužioca i predsednika MKSJ podneti Savetu bezbednosti	17
IX. Pozitivni izveštaji drugih relevantnih vladinih i nevladinih organizacija	18
Oblasti koje pokriva Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina	19
POVEĆANJE EFIKASNOSTI POSTUPAKA ZA RATNE ZLOČINE.....	20
ZAŠTITA SVEDOKA I ŽRTAVA.....	26
PODRŠKA SVEDOCIMA I ŽRTVAMA	29
ODBRANA OKRIVLJENOG	33
SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE I PITANJE NESTALIH LICA	36
SARADNJA SA MEĐUNARODNIM KRIVIČNIM TRIBUNALOM ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU	41
REGIONALNA I ŠIRA MEĐUNARODNA SARADNJA	46
UNAPREĐENJE UKUPNOG ODNOSA DRUŠTVA PREMA PITANJU SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE.....	52
Tabelarni prikaz realizacije aktivnosti	58

Skraćenice

Akcionni plan	Akcionni plan za Poglavlje 23
AP KiM	Autonomna pokrajina Kosovo i Metohija
BiH	Bosna i Hercegovina
DORH	Državno odvjetništvo Republike Hrvatske
DVT	Državno veće tužilaca
EU	Evropska unija
EULEKS/EULEX	Misija vladavine prava Evropske unije na Kosovu
EK	Evropska komisija
FHP	Fond za humanitarno pravo
Grupa za nestala lica	Grupa za nestala lica Međunarodne komisije za nestala lica
Jedinica za zaštitu	Jedinica za zaštitu učesnika u krivičnom postupku
Komisija za nestala lica	Komisija za nestala lica Vlade Republike Srbije
MKSJ	Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju Ujedinjenih nacija
MRMKS	Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove
MKCK	Međunarodni komitet Crvenog krsta
MKNL	Međunarodna komisija za nestala lica
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije
Nacionalna strategija	Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina
OEBS	Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
Okvirni plan	Okvirni plan za rešavanje pitanja nestalih lica iz sukoba na području bivše Jugoslavije
Radno telo	Radno telo za praćenje sprovođenja Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina
SB	Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija
SORZ	Služba za otkrivanje ratnih zločina Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije
SRS	Srpska radikalna stranka
TRZ	Tužilaštvo za ratne zločine Republike Srbije
Tužilac	Tužilac za ratne zločine Republike Srbije
Tužilačka strategija	Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji 2018–2023.
UN	Ujedinjene nacije
UNDP	Razvojni program Ujedinjenih nacija
Vlada	Vlada Republike Srbije
VKS	Vrhovni kasacioni sud
VSS	Visoki savet sudstva
Zahtev	Zahtev za pristup informacijama od javnog značaja
Zamenik tužioca	Zamenik tužioca za ratne zločine Republike Srbije
ZKP	Zakonik o krivičnom postupku (Službeni glasnik Republike Srbije, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 i 55/2014)

Predgovor

Fond za humanitarno pravo (FHP) prati i pruža podršku suđenjima za ratne zločine još od prvih postupaka koji su vođeni u Republici Srbiji 2002. godine. FHP je jedina organizacija koja u kontinuitetu prati i analizira suđenja za ratne zločine u Srbiji i o tome obaveštava domaću i međunarodnu javnost. Tužilaštvu za ratne zločine (TRZ) podnosi krivične prijave protiv osumnjičenih, a takođe identifikuje i ohrabruje svedoke i žrtve da svedoče u predmetima ratnih zločina i time doprinesu uspostavljanju pravde za zločine iz prošlosti.

Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina (u daljem tekstu: Nacionalna strategija) usvojena je u februaru 2016. godine. FHP je jedina nevladina organizacija koja izveštava o implementaciji Nacionalne strategije, sa ciljem da pomogne u proceni kvaliteta i kvantiteta ispunjavanja predviđenih mera i aktivnosti.

Pred vama je peti izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije koji FHP objavljuje. Za kompletan uvid u dosadašnje sprovođenje Nacionalne strategije relevantni su i Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, Drugi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, Treći izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, kao i Četvrti izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, koje je FHP predstavio tokom 2017. i 2018. godine.¹

Nalazi FHP-ovog istraživanja u petom izveštaju pokazuju da za 44 meseca od usvajanja Nacionalne strategije nije došlo do napretka u oblasti procesuiranja ratnih zločina. Još uvek se može pratiti trend opadanja tužilačke aktivnosti. Naime, od 23 optužnice koje su podignute od usvajanja Nacionalne strategije, 19 nije rezultat inicijalnog rada TRZ-a,

¹ Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, FHP, decembar 2017. godine, dostupan na internet prezentaciji FHP-a: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2017/12/Izvestaj_Strategija_1.pdf; Drugi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, FHP, jun 2018. godine, dostupan na internet prezentaciji FHP-a: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/07/Izvestaj_Strategija_2_SRP-ff.pdf; Treći izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, FHP, decembar 2018. godine, dostupan na internet prezentaciji FHP-a: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/12/Treci_izvestaj_o_sprovođenju_Nacionalne_strategije_za_procesuiranje_ratnih_zlocina.pdf; Četvrti izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, FHP, jun 2019. godine, dostupan na internet prezentaciji FHP-a: <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2019/07/%C4%8Cetvrti-izve%C5%A1taj-o-sprovo%C4%91enju-Nacionalne-strategije-za-procesuiranje-ratnih-zlo%C4%8Dina.pdf>. Svim izvorima pristupljeno: 06.11.2019. godine.

već su ustupljene iz BiH.² Suđenja za ratne zločine i dalje traju dugo, nije zabeležen napredak u oblasti procesnih prava žrtava, a broj nestalih lica se ne smanjuje očekivanom dinamikom. Kada je reč o odnosu društva prema ratnim zločinima ili suđenjima za ratne zločine, prethodnih nekoliko meseci obeležava i kontinuirano promovisanje osuđenih ratnih zločinaca u javnosti.

Uvod

Vlada Republike Srbije usvojila je 20. februara 2016. godine Nacionalnu strategiju za procesuiranje ratnih zločina za period od 2016. do 2020. godine, kojom je definisan set aktivnosti čiji je zajednički cilj – unapređenje procesuiranja ratnih zločina u Srbiji.³

Utvrđivanje individualne krivične odgovornosti za ratne zločine počinjene tokom 1990-ih godina deo je formalnih uslova za pristupanje Srbije Evropskoj uniji. Kao neposredan odgovor na preporuke koje je Evropska komisija definisala u okviru Izveštaja o skriningu, Srbija je usvojila i Akcioni plan za Poglavlje 23⁴, koji se odnosi na reformu pravosuđa i osnovna prava, uključujući ratne zločine.⁵ Akcioni plan, u delu „1.4. Ratni zločini”, predviđa set aktivnosti za sve državne organe koji su nadležni za procesuiranje ratnih zločina.

6

2 Optužnice koje su podignute nakon usvajanja Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, 20. februara 2016. godine: *Doboj, Ključ–Šljivari, Bratunac, Bosanska Krupa, *Ključ–Kamičak, *Ključ–Kamičak II, Sanski Most–Lušci Palanka, Caparde, Bosanska Krupa II, Ključ–Režovići, Bogdanovci, Kožuhe–Doboj, Brčko, Brčko II*, optužnica protiv Branka Brankovića, *Bratunac II, Brčko II, Ključ–Velagići, Gornje Nerodimlje, Sarajevo–Hrasnica, Zvornik–Standard*, **optužnica protiv Predraga Vukovića i *Kalinovik*. *Predmeti *Ključ–Kamičak* i *Ključ–Kamičak II* su spojeni. **Suđenje Predragu Vukoviću je spojeno sa suđenjem u predmetu *Čuška*. Predmeti u kojima optužnice nisu ustupljene iz BiH su: *Bogdanovci, Gornje Nerodimlje, Sarajevo–Hrasnica* i optužnica protiv Predraga Vukovića.

3 Tekst Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina dostupan je na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/HomeDocument/Document__sr/2016-05/p_nac_stragetija_lat.PDF, pristupljeno: 06.11.2019. godine.

4 Tekst Akcionog plana za Poglavlje 23 dostupan je na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <http://www.mpravde.gov.rs/tekst/12647/akcioni-plan-za-pregovaranje-poglavlja-23-usvojen-na-sednici-vlade-srbije-27-aprila-2016.php>, pristupljeno: 06.11.2019. godine.

5 *Izveštaj o analitičkom pregledu usklađenosti zakonodavstva Republike Srbije sa pravnim tekovinama EU* (skraćeno: *Izveštaj o skriningu*) dostupan je na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <http://www.mpravde.gov.rs/tekst/7073/izvestaj-o-skriningu.php>, pristupljeno: 06.11.2019. godine.

Revizija Akcionog plana za Poglavlje 23

Ministarstvo pravde Republike Srbije započelo je tokom 2018. godine proces revizije Akcionog plana za Poglavlje 23. Nakon što su organizacije civilnog društva i zainteresovana javnost tokom februara 2019. godine poslali predloge i komentare na prvi nacrt revidiranog Akcionog plana za Poglavlje 23 (prvi nacrt)⁶, prvi nacrt je izmenjen i dostavljen Evropskoj komisiji (EK) na razmatranje.⁷ Tokom izveštajnog perioda, mišljenje o prvom nacrtu je dostavila i EK.⁸

U opštim komentarima na Poglavlje 23, EK je navela, između ostalog, da komentari EK ne uključuju stavove o ispunjenju aktivnosti iz prvobitnog Akcionog plana.⁹ Drugim rečima, odsustvo komentara na aktivnosti koje su brisane iz Akcionog plana ne bi trebalo tumačiti kao potvrdu da je ta aktivnost uspešno završena.¹⁰ Za oblast ratnih zločina važno je navesti da je EK istakla kako je potrebno uzeti u obzir sve preporuke „peer review“ misija koje se odnose na oblasti obuhvaćene Akcionim planom, posebno izdvajajući kao primer oblast ratnih zločina.¹¹

6 Videti: *Prvi nacrt revidiranog Akcionog plana za Poglavlje 23*, zvanična internet prezentacija Ministarstva pravde, dostupno na: <https://www.mpravde.gov.rs/tekst/22159/prvi-nacrt-revidiranog-akcionog-plana-za-poglavlje-23.php>; pristupljeno: 08.11.2019. godine; *Komentari Fonda za humanitarno pravo (FHP) na prvi nacrt revidiranog Akcionog plana za Poglavlje 23*, HlcIndexOut: 25-F136701, 08.02.2019. godine. FHP je uputio ukupno 22 komentara na prvi nacrt. Neki od komentara su se odnosili na aktivnosti koje su prvim nacrtom bile predviđene za brisanje, neki komentari su bili u formi predloga za revidiranje postojećih aktivnosti, dok su neki komentari bili usmereni na predlaganje uvođenja novih aktivnosti u Akcioni plan. Od 22 komentara, ukupno 15 komentara FHP-a je prihvaćeno, dok 7 komentara nije prihvaćeno. Procentualno izraženo, usvojeno je 68% komentara koje je FHP poslao.

7 *Prvi nacrt revidiranog AP PG23 izmenjen na osnovu komentara organizacija civilnog društva*, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <https://www.mpravde.gov.rs/tekst/26438/prvi-nacrt-revidiranog-ap-pg23-izmenjen-na-osnovu-komentara-organizacija-civilnog-drustva.php>, pristupljeno: 20.11.2019. godine.

8 *EU Comments Chapter 23 Judiciary*, str. 146-174.

9 *Chapeau comment for the draft Action Plans for Chapters 23 and 24*, str. 2.

10 *Ibid.*

11 *Ibid*, str 3. U okviru TAIEX programa (Instrument za tehničku pomoć i razmenu informacija) države kandidati za članstvo u EU mogu da traže pravnu pomoć, iz čega proizilaze izveštaji o usklađenosti konkretnih nacionalnih zakona i politika sa standardima EU. Misije koje čine eksperti iz država članica EU na osnovu dubinske analize izveštavaju o funkcionisanju pojedinih sektora (*peer-review missions*). Ovi izveštaji nisu javno dostupni. Navedeno prema: *Zašto nam pride treba i Pribe izveštaj. Kako preokrenuti trend zarobljavanja država na Zapadnom Balkanu?*, Jelena Pejić, Sonja Stojanović-Gajić, Beogradski centar za bezbednosnu politiku, Beograd, novembar 2018. godine, str. 9, dostupno na: <http://preugovor.org/upload/document/06-zasto-nam-pride-treba-pribe.pdf>; videti i: *Guidance Note*

Od komentara u oblasti pravosuđa koje je dostavila EK, FHP u ovom izveštaju izdvaja pojedine koji se odnose na oblast ratnih zločina.¹² Tako je posebno važan komentar koji se odnosi na činjenicu da krajem 2020. godine ističe postavljeni rok za implementaciju Nacionalne strategije. Imajući u vidu ovaj rok, EK ističe da bi trebalo predvideti ili usvajanje nove strategije, ili bi trebalo produžiti implementaciju postojeće.¹³ Ovome treba dodati i sugestiju koja se odnosi na činjenicu da je prvim nacrtom predviđeno brisanje podaktivnosti koje su se odnosile na pripremu, javno predstavljanje i implementaciju Nacionalne strategije. Uzimajući u obzir da su ove podaktivnosti realizovane, komentar EK se odnosi na to da bi kao sledeći korak trebalo predvideti praćenje efekata implementacije Strategije.¹⁴

U odnosu na aktivnost koja podrazumeva uspostavljanje sistema treninga i obuka iz oblasti međunarodnog krivičnog prava, EK sugerise da bi ovaj sistem obuka trebalo da se finansira iz budžeta Republike Srbije.¹⁵ Kada je reč o izveštajima koje bi trebalo da priprema TRZ, u kojima treba da bude predstavljeno da li su sve optužbe adekvatno istražene, a koje bi prema sadašnjem nacrtu revidiranog Akcionog plana za Poglavlje 23 trebalo da se objavljuju jednom godišnje¹⁶, EK predlaže dodavanje određenih kriterijuma, kako bi izveštaji bili operativni. To bi podrazumevalo, prema komentarima EK, i određivanje roka do kog bi trebalo da budu istraženi svi predmeti koji se nalaze u fazi istrage ili predistrage.¹⁷

8

Novi proces javnih konsultacija o prvom nacrtu revidiranog Akcionog plana, izmenjenog na osnovu komentara organizacija civilnog društva, nije organizovan do završetka izveštajnog perioda, iako je na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde

on the Organisation of Rule of Law Peer-Review Missions, Evropska komisija, 15.07.2014. godine, str. 4, dostupno na: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/taix-peer_review_0.pdf. Svim izvorima pristupljeno: 25.11.2019. godine.

12 Oblast ratnih zločina se nalazi u delu Akcionog plana za Poglavlje 23 koji se odnosi na pravosuđe.

13 *EU Comments Chapter 23 Judiciary*, str. 146, aktivnost 1.4.1.1.

14 *Ibid.*

15 *Ibid.*, str. 152, aktivnost 1.4.1.3. Obuke koje su organizovane nakon usvajanja Nacionalne strategije su uglavnom bile organizovane uz podršku Misije OEBS-a u Srbiji ili su bile organizovane u saradnji sa MRMKS-om, a finansijsku podršku za njihovu organizaciju pružila je Evropska komisija. Videti: *Četvrti izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, jul 2019. godine, str. 24; *Tužilaštvo Mehanizma organizovalo naprednu obuku o istrazi u procesuiranju nasilja zasnovanog na polu i rodu*, vest, 17.04.2019. godine, zvanična internet prezentacija MRMKS-a, dostupno na: <https://www.irmct.org/bcs/novosti/tu%C5%BEila%C5%A1tvo-mehanizma-organizovalo-naprednu-obuku-o-istrazi-i-procesuiranju-nasilja>; pristupljeno: 21.11.2019. godine.

16 *Action Plan for Chapter 23, Judiciary*, jun 2019. godine, str. 154, aktivnost 1.4.1.5.

17 *EU Comments Chapter 23 Judiciary*, str. 155, aktivnost 1.4.1.5.

navedeno da će biti organizovan po dobijanju komentara od EK.¹⁸ Ipak, na ovom mestu je potrebno naglasiti da revizija Akcionog plana za Poglavlje 23, koja je u toku, ne utiče na implementaciju mera i aktivnosti iz Nacionalne strategije. Prateći smernice iz Akcionog plana, Nacionalna strategija je definisala aktivnosti čijom realizacijom bi trebalo da se unapredi efikasnost procesuiranja ratnih zločina. Uprkos reviziji Akcionog plana, implementacija Nacionalne strategije ne bi trebalo da stagnira.

Osim Radnog tela za praćenje Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina (Radno telo), koje je nadležno da izveštava o njenoj implementaciji, FHP prati implementaciju strategije sa ciljem da u formi *izveštaja iz senke* ponudi nalaze i zaključke o implementaciji Nacionalne strategije.¹⁹

Ovo je peti izveštaj o monitoringu implementacije Nacionalne strategije koji FHP objavljuje. Izveštaj sadrži kratak pregled trenutnog stanja i odnosi se na period od 1. juna 2019. godine do 1. decembra 2019. godine.

Metodologija

Podaci korišćeni za izradu ovog Izveštaja potiču iz tri osnovna izvora. Prvi izvor su izveštaji državnih i međunarodnih organa, uključujući izveštaje Radnog tela i izveštaje glavnog tužioca i predsednika Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove Savetu bezbednosti UN-a.²⁰ Drugi izvor su podaci prikupljeni od državnih organa, nosilaca aktivnosti predviđenih Nacionalnom strategijom, putem zahteva za pristup informacijama od javnog značaja.

18 Videti sekciju dostupnu na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: *Prvi nacrt revidiranog AP PG23 izmenjen na osnovu komentara organizacija civilnog društva*, dostupno na: <https://www.mpravde.gov.rs/tekst/26438/prvi-nacrt-revidiranog-ap-pg23-izmenjen-na-osnovu-komentara-organizacija-civilnog-drustva.php>, pristupljeno: 20.11.2019. godine.

19 Odluka Vlade Republike Srbije o obrazovanju Radnog tela za praćenje sprovođenja Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina (*Službeni glasnik Republike Srbije* broj 80 od 29.08.2017. godine).

20 Izveštaji glavnog tužioca i predsednika Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove Savetu bezbednosti UN-a su dostupni na: <http://www.irmct.org/en/basic-documents/reports>, pristupljeno: 06.11.2019. godine.

Imajući u vidu da FHP prati sva suđenja za ratne zločine koja se odvijaju pred Višim i Apelacionim sudom u Beogradu, treći izvor informacija predstavljaju i izveštaji FHP-a sa ovih suđenja.²¹

Prepreke koja se javljaju prilikom pripreme izveštaja Fonda za humanitarno pravo o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina

Fond za humanitarno pravo se tokom pripreme ovog izveštaja suočio sa ozbiljnim nedostatkom javno dostupnih informacija o sprovođenju Nacionalne strategije.

Prvu prepreku u prikupljanju informacija predstavlja činjenica da je Radno telo, koje treba da nadzire i izveštava o realizaciji Nacionalne strategije, osnovano sa godinu i po dana zakašnjenja, u avgustu 2017. godine. Kašnjenje u formiranju ovog Radnog tela za posledicu ima i kontinuirano kašnjenje u dinamici objavljivanja zvaničnih izveštaja o napretku u realizaciji aktivnosti predviđenih Strategijom. Tako je do kraja završetka rada na ovom izveštaju, Radno telo objavilo ukupno šest izveštaja, koji zajedno pokrivaju period od 20. februara 2016. godine do 31. marta 2019. godine.²² Šesti i poslednji izveštaj Radno telo je objavilo 19. juna 2019. godine.²³ Nakon toga Radno telo nije objavilo ni jedan

10

21 Videti sekciju *Publikacije* na internet prezentaciji FHP-a: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=223>, kao i sekciju *Pojedinačni predmeti* na: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=234>. Svim izvorima pristupljeno: 07.11.2019. godine.

22 Nacionalna strategija predviđa da Radno telo definiše zaključke i preporuke nadležnim institucijama i da o rezultatima sprovođenja strategije kvartalno izveštava Savet za sprovođenje Akcionog plana za Poglavlje 23 i Vladu Republike Srbije. *Izveštaj broj 1 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina* je usvojen na drugoj sednici Radnog tela, 22. januara 2018. godine; *Izveštaj broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina* je usvojen 29. maja 2018. godine; *Izveštaj broj 3 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina* je usvojen 13. septembra 2018. godine; *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina* je usvojen 21. novembra 2018. godine; *Izveštaj broj 5 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina* je usvojen 28. marta 2019. godine; *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina* je usvojen 19. juna 2019. godine. Svi izveštaji su dostupni na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <https://www.mpravde.gov.rs/tekst/17978/izvestaj-o-sprovođenju-nacionalne-strategije-za-procesuiranje-ratnih-zlocina.php>, pristupljeno: 25.11.2019. godine.

23 *Usvojen šesti izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, vest, 19.06.2019. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <https://www.mpravde.gov.rs/vest/24794/usvojen-šesti-izvestaj-o-sprovođenju-nacionalne-strategije-za-procesuiranje-ratnih-zlocina.php>, pristupljeno: 25.11.2019. godine.

izveštaj. Osim što izveštaji Radnog tela kasne, informacije sadržane u ovim izveštajima su uglavnom šture, izveštavanje po aktivnostima često odstupa od onoga što je u aktivnosti predviđeno, a sami izveštaji su teško razumljivi čak i stručnoj javnosti koja aktivno prati teme koje se odnose na suđenja za ratne zločine.

Budući da tokom pripreme izveštaja FHP nadležnim institucijama upućuje i zahteve za pristup informacijama od javnog značaja, potrebno je pomenuti problem restriktivnog tumačenja obaveze dostavljanja traženih informacija, na osnovu Zahteva za pristup informacijama od javnog značaja. Tako je Ministarstvo pravde na pojedina pitanja FHP-a, koja su se direktno odnosila na implementaciju Nacionalne strategije, odgovaralo šturim odgovorima: „Nema informacija“, „Nema dokumenta o aktivnostima“, „Nema raspoloživih dokumenata“ i „Nema dokumenata“.²⁴ Ministarstvo unutrašnjih poslova je, sa druge strane, na zahtev poslat prilikom pripreme prethodnog izveštaja, 22.05.2019. godine²⁵, odgovorilo dana 06.08.2019. godine²⁶, nakon što je FHP već predstavio četvrti po redu izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije.²⁷

Ovome treba dodati i gotovo potpuno odsustvo medijskog izveštavanja o sprovođenju Nacionalne strategije, ali i odsustvo *outreach* aktivnosti institucija zaduženih za sprovođenje mera iz Nacionalne strategije. Osim toga, zvanične internet prezentacije institucija su vrlo skroman izvor informacija o pitanjima koja se odnose na implementaciju strategije.

Dalje, za razliku od izveštaja koje je FHP pripremao tokom 2017. i 2018. godine, za pripremu ovog izveštaja nisu konsultovani kvartalni izveštaji o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23, jer ih nije ni bilo. Naime, poslednji izveštaj o sprovođenju Akcionog plana objavljen je još u julu 2018. godine, a od tada je objavljen Polugodišnji izveštaj

11

24 Odgovor Ministarstva pravde na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, od 15.11.2019. godine (FHP delovodni broj HLCIndexIn: 25-F139822, 19.11.2019. godine). FHP je u svom zahtevu postavio, između ostalih, pitanja o aktivnostima koje su preduzete u cilju organizovanja regionalnih konferencija; kada se očekuju izmene zakona i propisa u cilju usklađivanja pojma žrtve sa istim pojmom u međunarodnim sporazumima o zaštiti ljudskih prava, kao i u cilju efikasne primene minimalnih standarda u vezi sa pravima, podrškom i zaštitom žrtava kriminala/oštećenih strana u cilju usklađivanja sa Direktivom 2012/29/EU, itd.

25 Zahtev za pristup informacijama od javnog značaja, HLCIndexIn: 170-F137822, od 22.05.2019. godine.

26 Odgovor Ministarstva unutrašnjih poslova na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, 02/4 broj 072/1-483/19-4, od 06.08.2019. godine.

27 Predstavljen Četvrti izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, vest, 01.08.2019. godine, dostupna na: <http://www.hlc-rcd.org/?p=36825>, pristupljeno: 22.11.2019. godine.

Pregovaračke grupe za Poglavlje 23 za treći i četvrti kvartal 2018. godine²⁸, ali ne i redovni kvartalni izveštaji o sprovođenju Akcionog plana.²⁹

Opisana situacija, u kojoj je sve manje informacija o sprovođenju Nacionalne strategije dostupno javnosti, predstavlja sve veću prepreku u pripremi *izveštaja iz senke*. Time se narušava transparentna implementacija strategije od nacionalnog značaja, čime se sužava i prostor za kritičku evaluaciju i procenu kvaliteta i kvantiteta ispunjavanja predviđenih mera i aktivnosti.

Iako je jedan od ciljeva Nacionalne strategije unapređenje ukupnog odnosa društva prema pitanju suđenja za ratne zločine, odnosno – olakšana dostupnost informacija o suđenjima za ratne zločine³⁰, navedeni problemi koji se javljaju prilikom monitoringa sprovođenja aktivnosti ukazuju na to da nadležne institucije nisu bliže ostvarenju ovog cilja.

FHP podseća da je transparentniji rad nadležnih organa i sadržajnija komunikacija između predstavnika civilnog sektora sa predstavnicima državnih organa od suštinske važnosti za ostvarenje ovog cilja.

I. Procesuiranje predmeta na osnovu prioriteta određenih u skladu sa kriterijumima definisanim Tužilačkom strategijom

12

Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji, za period 2018–2023, usvojena je 4. aprila 2018. godine.³¹

28 **Napomena:** *Polugodišnji izveštaj Pregovaračke grupe za Poglavlje 23 za treći i četvrti kvartal 2018. godine* je dostupan samo na engleskom jeziku, na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <https://www.mpravde.gov.rs/tekst/26471/polugodisnji-izvestaj-pregovaracke-grupe-za-poglavlje-23-za-treci-i-cetvrti-kvartal-2018-godine.php>, pristupljeno: 22.11.2019. godine; Odgovor Ministarstva pravde na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, 25-F137604, od 24.04.2019. godine.

29 *Izveštaj broj 2/2018 o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23*, jul 2018. godine, dostupan je na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <https://www.mpravde.gov.rs/files/Izve%C5%A1taj%20br.%202-2018%20o%20sprovo%C4%91enju%20Akcionog%20plana%20za%20Poglavlje%2023.pdf>, pristupljeno: 03.11.2019. godine.

30 *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina*, str. 5, 38, Oblast: 8. Unapređenje ukupnog odnosa društva prema pitanju suđenja za ratne zločine, Cilj 1. Olakšana dostupnost informacija o suđenjima za ratne zločine. Nacionalna strategija je dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/HomeDocument/Document__sr/2016-05/p_nac_stragetija_lat.PDF, pristupljeno: 20.11.2019. godine.

31 *Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (2018–2023)* dostupna je na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/HomeDocument/Document__sr/2018-05/strategija_trz_srb.pdf, pristupljeno: 20.11.2019. godine.

Fond za humanitarno pravo je u svojim prethodnim izveštajima o sprovođenju Nacionalne strategije izveštavao o tome da je najočigledniji nedostatak Tužilačke strategije – odsustvo jasnih kriterijuma kojima će se TRZ voditi prilikom određivanja slučajeva koji će imati prioritet prilikom procesuiranja u narednom periodu.³² U tom smislu nije moguće pratiti implementaciju Tužilačke strategije, niti je moguće oceniti da li se predmeti procesuiraju u skladu sa kriterijumima ove strategije.

Međutim, na osnovu optužnica koje su podignute u izveštajnom periodu, nalaz FHP-a iz prethodnih izveštaja ostaje nepromenjen – TRZ je nastavilo sa praksom podizanja optužnica u manje složenim predmetima. Naime, u obe optužnice, koje su podignute i potvrđene u periodu od 1. juna 2019. godine do 1. decembra 2019. godine, optuženo je po jedno lice nižeg ranga.³³ Osim navedenog, u izveštajnom periodu se i dalje beleži procesuiranje predmeta u kojima su optužnice ustupljene iz Tužilaštva BiH, te je i u izveštajnom periodu jedna, od ukupno dve podignute optužnice, ustupljena.

II. Porast broja optužnica u odnosu na broj istraga

U periodu od 1. juna 2019. godine do 1. decembra 2019. godine, **TRZ je podiglo dve optužnice** za ratne zločine protiv dva lica.³⁴

U izveštajnom periodu je u TRZ-u doneta jedna naredba za sprovođenje istrage.³⁵
Ukupan broj predmeta u fazi predistrage je 2.557, dok je u fazi istrage 15 predmeta.³⁶

13

32 *Komentari Fonda za humanitarno pravo na nacrt Tužilačke strategije za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji u periodu od 2018. do 2023. godine* su dostupni na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/03/Komentari_Fonda_za_humanitarno_pravo_na_Nacrt_Tuzilacke_strategije_za_istragu_i_gonjenje_ratnih_zlocina_u_Republici_Srbiji_2018-2023_14.03.2.pdf; *Izveštaj o napretku Srbije za 2019. godinu*, str. 20, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva za evropske integracije: [http://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/20190529-serbia-report_SR\(2\).pdf](http://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/20190529-serbia-report_SR(2).pdf). Svim izvorima pristupljeno: 20.11.2019. godine.

33 U pitanju su optužnica protiv *Predraga Vukovića i optužnica u predmetu *Kalinovik*. *Sudjenje Predragu Vukoviću je spojeno sa suđenjem u predmetu *Čuška*.

34 Videti sekciju *Optužnice* u okviru sekcije *Predmeti* na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/predmeti/optu%C5%BEnice>, pristupljeno: 05.12.2019. godine.

35 *Tužiteljstvo BiH zatražilo izručenje Osmana Osmanovića*, vest, 27.11.2019. godine, *NI*, dostupno na: <http://ba.n1info.com/Vijesti/a394112/Tuziteljstvo-BiH-zatrazilo-izrucenje-Osmana-Osmanovica.html>, pristupljeno: 06.12.2019. godine.

36 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI.br. 29/19, od 25.11.2019. godine.

Ovo tužilaštvo je u daljem radu zadržalo ukupno 2.030 predmeta, koji su u prethodnom periodu preuzeti iz tužilaštava opšte nadležnosti.³⁷

Imajući u vidu informacije o ovolikom broju predmeta koji se nalaze ili u fazi istrage ili u predistrazi, te da su u prethodnih šest meseci podignute svega dve optužnice, i dalje se **ne može zaključiti da je u poslednjih šest meseci došlo do povećanja broja optužnica u odnosu na broj predmeta koji se nalaze u istrazi.**

III. Porast broja pravnosnažno okončanih postupaka u odnosu na broj optuženja

U izveštajnom periodu su održana suđenja u ukupno 19 predmeta.³⁸ Kao što je ranije navedeno, u izveštajnom periodu TRZ je podiglo dve optužnice.³⁹ Viši sud u Beogradu je doneo pet prvostepenih presuda.⁴⁰ Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu je donelo četiri presude.⁴¹

Kao što je FHP već ukazivao u prethodnim izveštajima, indikator koji predviđa porast broja pravnosnažno okončanih postupaka u odnosu na broj optuženja ne pruža realan pregled efikasnosti rada organa nadležnih za procesuiranje ratnih zločina.

14

37 *Ibid.* Poslednji izveštaj Radnog tela navodi da su preuzeti i evidentirani svi predmeti ratnih zločina od tužilaštava opšte nadležnosti, videti: *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 6.

38 Predmeti: *Lovas, Čuška, Bratunac, Bratunac II, Srebrenica–Kravica, Bosanska Krupa, Ključ–Kamičak, Sanski Most–Lušci, Ključ–Rejzovići, Bosanska Krupa II, Štrpci, Doboj–Kožuhe, Bogdanovci, Brčko, Brčko II, Ključ–Velagići, Sarajevo–Hrasnica, Zvornik–Standard, Trnje*. Videti pregled predmeta ratnih zločina koji su procesuirani ili se trenutno procesuiraju pred sudom u Srbiji, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=234>, pristupljeno: 22.11.2019. godine.

39 Videti sekciju *Saopštenja* na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/vesti-i-saop%C5%A1tenja/saop%C5%A1tenja>; takođe videti pregled predmeta ratnih zločina koji su procesuirani ili se procesuiraju pred sudom u Srbiji, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=234>. Svim izvorima pristupljeno: 22.11.2019. godine.

40 Prvostepene presude su donete u predmetima: *Lovas, Bratunac, Brčko, Ključ–Rejzovići i Bosanska Krupa II*; videti: *Povodom presude Višeg suda u Beogradu u predmetu Lovas*, saopštenje, FHP, 21.06.2019. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=36716>; *Žrtva silovanja upućena na parnični postupak radi ostvarenja naknade štete*, saopštenje, FHP, 25.09.2019. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=36916>; *Povodom presude za silovanje Bošnjakinje u Brčkom*, saopštenje, FHP, 20.09.2019. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=36910>. Svim izvorima pristupljeno: 12.11.2019. godine.

41 Videti sekciju: *Donete odluke – ratni zločin novembar 2019, Dragan Bajić i dr, 13. novembar 2019. godine*, (trećestepena odluka u predmetu *Ključ–Kamičak*): <http://www.bg.ap.sud.rs/lt/articles/sluzba-za-odnose-sa-javnoscju/aktuelni-predmeti/ratni-zlocini/rz-donete-odluke/>, pristupljeno: 13.11.2019. godine.

IV. Kraće prosečno trajanje postupaka za ratne zločine

U izveštajnom periodu je održano 43 dana suđenja u svim tekućim predmetima za ratne zločine, dok je 13 dana suđenja iz različitih razloga odloženo.⁴² Pretresi u okviru pojedinačnih prvostepenih postupaka su u proseku zakazuju jednom mesečno.⁴³

Nalazi koji su predstavljeni u ovom izveštaju ukazuju da u odnosu na postavljene indikatore nije postignut rezultat koji bi u značajnoj meri promenio dosadašnju statistiku.

V. Pozitivna ocena Evropske komisije o usklađenosti sistema zaštite i podrške svedocima i žrtvama u Republici Srbiji sa standardima Evropske unije

Poslednji dostupan Izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije (za 2019. godinu), iz maja 2019. godine, ocenjuje da „u pogledu procesnih prava, pravni okvir ostaje samo delimično usklađen sa pravnim tekovinama EU“.⁴⁴

Izveštaj navodi da se „u pogledu podrške pružene svedocima i zaštite svedoka, kasni [...] sa usvajanjem izmena i dopuna vezanih za sprovođenje hitnih mera za zaštitu svedoka“, a takođe se konstatuje kašnjenje u sprovođenju većine preporuka iz analize Jedinice za zaštitu svedoka, koja je urađena 2016. godine.⁴⁵ Očekuje se da će koraci preduzeti radi povećanja kapaciteta Jedinice za zaštitu svedoka u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova, zajedno sa novim pravilima i postupkom za odabir kadrova, poboljšati njen rad.

Izveštaj takođe konstatuje da je usvojen Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći u novembru 2018. godine, te da on treba da počne da se primenjuje od oktobra 2019. godine.⁴⁶ Izveštaj naglašava da je potrebno pratiti dostupnost besplatne pravne pomoći najranjivijim grupama.

42 Hronologija suđenja u 2018. godini je dostupna na: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=234>, pristupljeno: 22.11.2019. godine.

43 *Ibid.*

44 Izveštaj o napretku Srbije za 2019. godinu, str. 32, dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva za evropske integracije: [http://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/20190529-serbia-report_SR\(2\).pdf](http://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/20190529-serbia-report_SR(2).pdf), pristupljeno: 13.11.2019. godine.

45 *Ibid.*

46 Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći (*Službeni glasnik Republike Srbije* broj 87/2019. godine), dostupan na: <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-besplatnoj-pravnoj-pomoci.html>, pristupljeno: 13.11.2019. godine.

U odnosu na pripremu Nacionalne strategije za ostvarivanje prava žrtava i svedoka krivičnih dela, izveštaj navodi da je ova strategija u fazi pripreme.⁴⁷

VI. Smanjen broj nestalih lica čija sudbina nije razjašnjena

Prema podacima Međunarodnog komiteta Crvenog krsta (MKCK) iz **novembra 2019. godine**, broj lica čija sudbina nije razjašnjena, a koja su nestala tokom oružanih sukoba u Hrvatskoj, BiH i na Kosovu iznosi **10.090**.⁴⁸ U novembru 2018. godine je, prema podacima MKCK-a, ovaj broj iznosio 10.261 osoba.⁴⁹

Na osnovu dinamike smanjivanja broja nestalih lica, može se izvesti zaključak da Strategija nije dovela do značajnog unapređenja efikasnosti u potrazi za nestalim licima.

FHP je u prethodnim izveštajima naglašavao da su dominantne prepreke u potrazi za nestalim licima: nedostatak odlučne političke volje da se potraga za nestalim licima učini efikasnijom, nedovoljni kapaciteti za potragu, pasivnost organa krivičnog gonjenja u potrazi za nestalima i procesuiranju odgovornih, sprečavanje pristupa državnim arhivama relevantnim za proces traženja nestalih, itd.⁵⁰

16

VII. Povećan broj pokrenutih i pravnosnažno okončanih postupaka zahvaljujući regionalnoj saradnji

Gotovo svi predmeti u kojima je suđenje počelo nakon usvajanja Nacionalne strategije rezultat su regionalne saradnje. Najmanje 19 optužnica, od 23 optužnice koje je TRZ podiglo nakon usvajanja Nacionalne strategije, nisu rezultat incijalnog rada TRZ-a, već su ustupljene iz BiH.⁵¹ TRZ je i u prethodnom periodu nastavilo da procesuirati jednostavnije

47 Radni tekst Nacionalne strategije za ostvarivanje prava žrtava i svedoka krivičnih dela je dostupan na: <http://civilnodrustvo.gov.rs/poziv.39.html?invitationId=579>, pristupljeno: 25.11.2019. godine.

48 Podaci Međunarodnog komiteta Crvenog krsta, HlcIndexIn: 25-F140061, od 09.12.2019. godine.

49 Podaci Međunarodnog komiteta Crvenog krsta, HlcIndexIn: 25-F134245, od 13.06.2018. godine.

50 Videti: *Predlog praktične politike: Potraga za licima nestalim tokom oružanih sukoba na teritoriji bivše Jugoslavije tokom 1990-ih godina*, FHP, jun 2018. godine, dostupno na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/07/Predlog_prakticne_politike_Potraga_za_nestalima_SRP_stampano_ff_13.07.2018.pdf, pristupljeno: 15.11.2019. godine.

51 Optužnice koje su podignute nakon usvajanja Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina: *Doboj, Ključ–Šljivari, Bratunac, Bosanska Krupa, *Ključ–Kamičak, *Ključ–Kamičak II, Srebrenica–Kravica*,

predmete, o čemu svedoče i poslednje dve podignute optužnice, koje obuhvataju svega dva optužena lica.

Ogroman broj ratnih zločina koji još uvek nisu procesuirani ukazuje da i dalje ima puno prostora za unapređenje regionalne saradnje. Osim toga, odsustvo razmenjenih predmeta protiv visoko rangiranih počinilaca ukazuje i na nedostatak poverenja između tužilaštava u regionu. Stoga, FHP smatra da ovaj indikator ne može da pruži informacije o kvalitetu ustupljenih predmeta ili same regionalne saradnje.

(Videti više dole, u odeljku koji se odnosi na regionalnu i širu međunarodnu saradnju.)

VIII. Izveštaji glavnog tužioca i predsednika MKSJ podneti Savetu bezbednosti⁵²

U poslednjim izveštajima koje su Savetu bezbednosti UN podneli glavni tužilac MRMKS-a i predsednik MRMKS-a, u julu 2019. godine, ključni su stavovi koji se odnose na brigu zbog negiranja zločina i glorifikacije ratnih zločinaca, ali i podsećanje da je nakon završetka rada MKSJ-a obaveza domaćih sudova da nastave sa procesuiranjem počinjenih ratnih zločina.

17

Tužilac MRMKS-a Serž Bramerc je ukazao na to da je godišnjica genocida u Srebrenici ponovo bila povod za njegovo negiranje, navodeći da je „jedan ministar u vladi nazvao genocid u Srebrenici lažnim, dok je jedan član parlamenta čestitao Ratku Mladiću na genocidu, za koji je rekao da je bio briljantna vojna operacija“.⁵³

*Sanski Most–Lušci, Caparde, Bosanska Krupa II, Ključ–Rejzovići, Bogdanovci, Kozuhe–Doboj, Brčko, optužnica protiv Branka Brankovića, Bratunac II, Brčko II, Ključ–Velagići, Gornje Nerodimlje, Sarajevo–Hrasnica, Zvornik–Standard, *optužnica protiv Predraga Vukovića i Kalinović. *Predmeti Ključ–Kamičak i Ključ–Kamičak II su spojeni; suđenje Predragu Vukoviću je spojeno sa suđenjem u predmetu Čuška, koje je počelo 2010. godine. Od nabrojanih optužnica, iz BiH nisu ustupljene optužnice u predmetima Bogdanovci, Gornje Nerodimlje, Sarajevo–Hrasnica i optužnica protiv Predraga Vukovića.*

52 Nakon što je 31. decembra 2017. godine okončan rad MKSJ-a, neke od njegovih nadležnosti preuzeo je Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove (MRMKS), poput sprovođenja i završetka svih žalbenih postupaka, postupaka preispitivanja, ponovljenih suđenja, suđenja za nepoštovanje suda i lažno svedočenje, zaštitu žrtava i svedoka, nadzora nad izvršenjem kazni, pomoći nacionalnim pravosudnim sistemima, nadgledanja predmeta koji su prosledeni nacionalnim pravosudnim sistemima, održavanja građe i upravljanja arhivama. Više o mandatu MRMKS-a videti na zvaničnoj internet prezentaciji MRMKS-a: <http://www.irmct.org/bcs/o-mehanizmu/funkcije>, pristupljeno: 21.11.2019. godine.

53 Obraćanje g. Serge Brammertza, Tužioca Međunarodnog rezidualnog Mehanizma za krivične sudove, Savetu bezbednosti Ujedinjenih nacija New York, 17. juli 2019, str. 4, dostupno na zvaničnoj internet

U vezi s nastojanjima da se postigne više pravde za više žrtava, tužilac Bramerc je napomenuo da državni sudovi u bivšoj Jugoslaviji moraju procesuirati još hiljade predmeta.⁵⁴

Sudija Karmel Adus, predsednik MRMKS-a, u svom izveštaju je podsetio da „svi oni koji su posvećeni vladavini prava igraju ključnu ulogu u borbi protiv nekažnjivosti – i to naročito sada, kada ponovo dolazi do negiranja genocida i revizionizma i u bivšoj Jugoslaviji i Ruandi. To podrazumeva odbranu sudskih postupaka i presuda, te izjašnjavanje protiv onih koji pokušavaju iskriviti istinu koju su utvrdili međunarodni i domaći sudovi. [...] Isto tako, mora ih se podsetiti da je domaćim sudovima povereno da nastave da sprovedu ove funkcije, a ne političarima ili pojedincima.”⁵⁵

(Videti više dole, u odeljcima koji se odnose na saradnju sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju i na unapređenje ukupnog odnosa društva prema pitanju suđenja za ratne zločine.)

IX. Pozitivni izveštaji drugih relevantnih vladinih i nevladinih organizacija

18

Imajući u vidu da u izveštajnom periodu nisu objavljivani drugi izveštaji vladinih i nevladinih organizacija, koji bi se odnosili na pitanja koja su relevantna za evaluaciju suđenja za ratne zločine i srodne teme, FHP upućuje na navode izveštaja organizacija *Amnesty International*, *Human Rights Watch* i američkog Stejt Departmenta, koji su prikazani u prethodnom izveštaju, objavljenom u julu 2019. godine.⁵⁶

prezentaciji MRMKS-a: https://www.irmct.org/sites/default/files/statements-and-speeches/PR214t%20ANNEX%20Prosecutor%27s%20remarks%20before%20the%20UNSC_0.pdf, pristupljeno: 21.11.2019. godine.

⁵⁴ *Ibid*, str. 3; Videti i: *Tužilac Serge Brammertz obratio se Savetu bezbednosti Ujedinjenih nacija*, saopštenje, 17.07.2019. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji MRMKS-a: <https://www.irmct.org/bcs/novosti/19-08-29-tu%C5%BEilac-serge-brammertz-obratio-se-savjetu-bezbjednosti-ujedinjenih-nacija>, pristupljeno: 21.11.2019. godine.

⁵⁵ *Obraćanje Savjetu bezbednosti UN-a, sudija Carmel Agius, predsjednik, Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove, 17. juli 2019*, str. 4, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji MRMKS-a: https://www.irmct.org/sites/default/files/statements-and-speeches/PR214t%20ANNEX%20Prosecutor%27s%20remarks%20before%20the%20UNSC_0.pdf, pristupljeno: 21.11.2019. godine.

⁵⁶ *Četvrti izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, jul 2019. godine, str. 19.

Oblasti koje pokriva Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina

Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina podeljena je na osam oblasti, u okviru kojih su definisani opšti ciljevi, aktivnosti i vremenski okvir za njihovo ispunjenje. Te oblasti su sledeće:

1. Povećanje efikasnosti postupaka za ratne zločine pred organima Republike Srbije;
2. Zaštita svedoka i žrtava;
3. Podrška svedocima i žrtvama;
4. Odbrana okrivljenog;
5. Suđenja za ratne zločine i pitanje nestalih lica;
6. Saradnja sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju;
7. Regionalna i šira međunarodna saradnja;
8. Unapređenje ukupnog odnosa društva prema pitanju suđenja za ratne zločine.

19

Za svaku oblast je u nastavku naveden opis trenutnog stanja i ključni nedostaci koji su uočeni.

POVEĆANJE EFIKASNOSTI POSTUPAKA ZA RATNE ZLOČINE

1. ISTRAGA I PODIZANJE OPTUŽNICA

Cilj 1. Tužilaštvo za ratne zločine je donelo i primenjuje Tužilačku strategiju za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (u daljem tekstu: Tužilačka strategija).

Cilj 2. Tužilaštvo za ratne zločine ima preciznu evidenciju događaja koji mogu biti kvalifikovani kao ratni zločin i evidenciju nerešenih predmeta, pomoću koje na osnovu jasno definisanih kriterijuma, vrši određivanje prioriternih predmeta u radu i sačinjava petogodišnji plan postupanja.

Cilj 3. Tužilaštvo za ratne zločine primenjuje mere za povećanje efikasnosti svog rada.

Cilj 4. Unapređeni kapaciteti Tužilaštva za ratne zločine.

Cilj 5. Unapređen položaj i efikasnost Službe za otkrivanje ratnih zločina.

Kada je reč o primeni mera za povećanje efikasnosti rada TRZ-a, u izveštajnom periodu TRZ nije zaključilo ni jedan Sporazum o priznanju krivičnog dela, a takođe nije podnosilo ni zahteve za privremeno ili trajno oduzimanje imovine proistekle iz krivičnog dela.⁵⁷

Tokom izveštajnog perioda nije zabeleženo dodatno unapređenje kapaciteta TRZ-a, ali je održan kontinuitet učestvovanja u programima stručnog usavršavanja i stručnim skupovima.⁵⁸

Primena Tužilačke strategije za istragu i gonjenje ratnih zločina

Kao što je FHP već isticao u *Komentarima na nacrt Tužilačke strategije*⁵⁹, ali i u dosadašnjim izveštajima o sprovođenju Nacionalne strategije⁶⁰, Tužilačka strategija

⁵⁷ Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Pl.br. 29/19, od 25.11.2019. godine.

⁵⁸ **Napomena autora:** Obuke za zamenike tužioca i tužilačke pomoćnike u TRZ-u su održavane i tokom prethodnih godina. Ovaj nalaz se odnosi na obuke koje su realizovane u okviru realizacije aktivnosti predviđenih Nacionalnom strategijom za procesuiranje ratnih zločina. Videti deo izveštaja koji se odnosi na unapređenje kapaciteta Tužilaštva za ratne zločine, str. 21-22; Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Pl.br. 28/19, od 20.11.2019. godine, str. 2.

⁵⁹ *Komentari Fonda za humanitarno pravo (FHP) na nacrt Tužilačke strategije za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji u periodu od 2018. do 2023. godine.*

⁶⁰ *Drugi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, jun 2018. godine, str. 21-25.

sadrži, u metodološkom smislu, određene nedostatke.⁶¹ Naime, kako iz samog teksta Strategije nije moguće jasno identifikovati koje će tačno aktivnosti preduzeti TRZ, kao ni koji su rokovi u kojima će se te aktivnosti sprovesti, **nije moguće oceniti da li se predmeti procesuiraju u skladu sa kriterijumima ove strategije.**

Osim toga, **nije moguće evaluirati implementaciju Tužilačke strategije**, jer joj nedostaju ključni indikatori uspešnosti – očekivani kvantitativni (npr. broj osuđujućih presuda, broj optužnica protiv visokorangiranih počinilaca, broj optužnica sa većim brojem žrtava) i kvalitativni (npr. unapređena regionalna saradnja) napredak u procesuiranju ratnih zločina. Iako bez takvih odrednica nije moguće pratiti implementaciju Tužilačke strategije, zaključke o efikasnosti rada TRZ-a je moguće izvesti na osnovu broja podignutih optužnica i kompleksnosti predmeta koji se procesuiraju. Na osnovu optužnica koje su podignute u izveštajnom periodu, može se zaključiti da je TRZ nastavilo sa praksom podizanja optužnica u manje složenim predmetima.

Evidencija događaja koji mogu biti kvalifikovani kao ratni zločin i evidencija nerešenih predmeta

U poslednjem dostupnom izveštaju Radnog tela, kao i u odgovoru MUP-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, navodi se da je SORZ predala TRZ-u radni materijal/evidenciju pojedinačnih i masovnih zločina počinjenih za vreme oružanih sukoba na teritoriji bivše Jugoslavije, te da se ažuriranje ovog materijala nastavlja.⁶² To su ujedno i jedine dostupne informacije o realizaciji ove aktivnosti.

21

Primena mera za povećanje efikasnosti rada Tužilaštva za ratne zločine

Prva mera koju predviđa Nacionalna strategija, a koja bi trebalo da unapredi efikasnost rada Tužilaštva za ratne zločine, podrazumeva da će TRZ koristiti postojeće kapacitete u skladu sa prioritetima u postupanju koji su određeni Tužilačkom strategijom.⁶³ Budući da Tužilačka strategija ne postavlja jasne kriterijume kojima će se TRZ voditi prilikom

61 *Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (2018–2023).*

62 *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 4; Odgovor Ministarstva unutrašnjih poslova na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, 02/4 broj 072/1-483/19-4, od 06.08.2019. godine, str. 1.

63 *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina*, str. 18.

određivanja slučajeva koji će imati prioritet prilikom procesuiranja u narednom periodu, **nije moguće pratiti povećanje efikasnosti rada TRZ-a na osnovu ovog parametra.**⁶⁴

Kada je reč o ostalim merama koje predviđa Nacionalna strategija⁶⁵, u toku izveštajnog perioda **Tužilaštvo za ratne zločine nije zaključilo ni jedan Sporazum o priznanju krivičnog dela, a takođe nije podnosilo ni zahteve za privremeno ili trajno oduzimanje imovine proistekle iz krivičnog dela.**⁶⁶

Unapređenje kapaciteta Tužilaštva za ratne zločine

Tokom prethodnih šest meseci nije povećavan broj zamenika tužioca za ratne zločine, niti broj tužilačkih pomoćnika.⁶⁷ U ovom trenutku javnotužilačku funkciju obavlja tužiteljka za ratne zločine i devet zamenika tužioca za ratne zločine, a takođe je angažovano osam tužilačkih pomoćnika, kao što je to bilo i tokom prethodnog izveštajnog perioda.⁶⁸

FHP podseća da je početkom septembra 2018. godine stupila na snagu odluka DVT-a o broju zamenika javnih tužilaca, na osnovu koje bi TRZ trebalo da ima 11 zamenika tužioca za ratne zločine.⁶⁹

22

Kontinuirane obuke

U izveštajnom periodu su zamenici tužioca za ratne zločine i tužilački pomoćnici nastavili da pohađaju obuke u cilju stručnog usavršavanja. Tako je zamenik tužioca

64 Videti: *Komentari Fonda za humanitarno pravo (FHP) na nacrt Tužilačke strategije za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji u periodu od 2018. do 2023. godine*, str. 7-9.

65 *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina*, str. 18.

66 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI.br. 29/19, od 25.11.2019. godine.

67 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI.br. 28/19, od 20.11.2019. godine; Videti: *Četvrti izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, jul 2019. godine, str. 24.

68 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI.br. 28/19, od 20.11.2019. godine, str. 3.

69 Odluka o broju zamenika javnih tužilaca (*Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 106/2013, 94/2015, 114/2015, 80/2016, 39/2018, 68/2018, 36/2019.), član 7, dostupno na: <http://www.pravno-infosistem.com/SIGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/pravosudje/odluka/2013/106/2/reg>, pristupljeno: 28.11.2019. godine.

za ratne zločine u junu učestvovao na konferenciji „Pritvor – regionalna krivična zakonodavstva, iskustva u primeni i mere unapređenja“, koju je organizovala Misija OEBS-a u Srbiji, dok je jedan zamenik u novembru učestvovao na 59. redovnom godišnjem savetovanju Srpskog udruženja za krivičnopravnu teoriju i praksu.⁷⁰

Početkom septembra su tri zamenika tužioca za ratne zločine boravila u studijskoj poseti MRMKS-u u Hagu i Međunarodnom krivičnom sudu, dok je u oktobru tužilački pomoćnik pohađao kurs za istražitelje, koji je organizovao Institut za krivične istrage u Hagu.⁷¹ Ova studijska poseta i kurs bili su organizovani u okviru projekta „Podrška praćenju suđenja za ratne zločine u Srbiji“ (faza II), koji vodi Misija OEBS-a u Srbiji.⁷²

Osim navedenog, tokom oktobra su tužiteljka za ratne zločine i dva zamenika tužioca za ratne zločine učestvovali na regionalnom sastanku sudija, tužilaca i advokata koji postupaju u predmetima ratnih zločina. Tema sastanka je bila „Međusobna prihvatljivost dokaza u državama i jurisdikcijama regiona i prihvatljivost dokaza MRMKS-a“.⁷³ Ovaj sastanak je bio organizovan u saradnji UNDP-a i Misije OEBS-a u Srbiji.

Unapređenje položaja i efikasnosti Službe za otkrivanje ratnih zločina

Kada je reč o obezbeđivanju optimalnog položaja i kapaciteta Službe za otkrivanje ratnih zločina, MUP je u odgovoru na zahtev FHP-a naveo da je početkom februara 2018. godine SORZ izmeštena, te da je dobila veći broj radnih prostorija, kao i adekvatan prostor za pohranjivanje predmeta u fizičkom obliku. U istom odgovoru, MUP je naveo da nije potrebno da sprovodi nove mere, jer je navedenim merama obezbeđen optimalni položaj i kapacitet SORZ-a.⁷⁴

23

Imajući u vidu da nakon 19. juna 2019. godine Radno telo nije objavilo ni jedan izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije, kao i da tokom izveštajnog perioda nije objavljen ni jedan izveštaj o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23, jedine informacije o

70 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI.br. 28/19, od 20.11.2019. godine, str. 2.

71 *Ibid.*

72 *Ibid.*

73 *Ibid.*

74 Odgovor Ministarstva unutrašnjih poslova na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, 02/4 broj 072/1-483/19-4, od 06.08.2019. godine, str. 1.

ovoj aktivnosti su dobijene u zakasnelom odgovoru MUP-a na zahtev koji je FHP poslao prilikom pripreme prethodnog (Četvrtog) izveštaja.⁷⁵

2. Suđenja
Cilj 1. Unapređena efikasnost suđenja za ratne zločine obezbeđivanjem kontinuiteta u sastavu sudskih veća.
Cilj 2. Unapređena ujednačenost prakse svih sudova i veća za ratne zločine u regionu bivše Jugoslavije, putem formiranja regionalne baze podataka.
Cilj 3. Poboljšani uslovi u sudnicama u kojima se održavaju suđenja u postupcima ratnih zločina.
Cilj 4. Kontinuirano unapređenje stručnosti nosilaca pravosudnih funkcija i službenika angažovanih u predmetima ratnih zločina.

U izveštajnom periodu nisu zabeležene promene u sastavu sudskih veća Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu.⁷⁶ Tokom prethodnih šest meseci sudije Odeljenja za ratne zločine Višeg i Apelacionog suda u Beogradu su nastavile da učestvuju u programima kontinuirane obuke.⁷⁷

24

Unapređena efikasnost suđenja za ratne zločine obezbeđivanjem kontinuiteta u sastavu sudskih veća

Nakon usvajanja Nacionalne strategije, nije bilo preraspodele sudija pre isteka šestogodišnjeg mandata. Podsećajući da su se prethodnih godina dešavale preraspodele sudija pre isteka mandata⁷⁸, obezbeđivanje kontinuiteta u sastavu sudskih veća predstavlja pozitivan nalaz.

⁷⁵ Zahtev za pristup informacijama od javnog značaja, HLCIndexIn: 170-F137822, od 22.05.2019. godine; Odgovor Ministarstva unutrašnjih poslova na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, 02/4 broj 072/1-483/19-4, od 06.08.2019. godine.

⁷⁶ Videti sekciju *Pojedinačni predmeti* na: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=234>, pristupljeno: 25.11.2019. godine.

⁷⁷ **Napomena autora:** Obuke za sudije i sudijske pomoćnike iz Odeljenja za ratne zločine Višeg i Apelacionog suda u Beogradu održavane su i tokom prethodnih godina. Ovaj nalaz se odnosi na obuke koje su realizovane u okviru realizacije aktivnosti predviđenih Nacionalnom strategijom za procesuiranje ratnih zločina.

⁷⁸ Videti: *Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji tokom 2014. i 2015. godine*, FHP, 2016. godine, str. 17–19, dostupan na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/03/Izvestaj_o_sudjenjima_za_ratne_zlocine_u_Srbiji_tokom_2014._i_2015._godine.pdf, pristupljeno: 24.11.2019. godine.

Ovome dodajemo i informaciju da je u novembru 2019. godine sudiji Siniši Važiću, predsedniku Odeljenja za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu, prestala sudijska funkcija usled navršenja radnog veka.⁷⁹

Unapređena ujednačenost prakse svih sudova i veća za ratne zločine u regionu bivše Jugoslavije, putem formiranja regionalne baze podataka

Kada je reč o formiranju regionalne baze podataka, TRZ je u svom odgovoru na zahtev FHP-a odgovorilo da je tokom septembra 2018. godine tužiteljka za ratne zločine inicirala uspostavljanje zajedničke evidencije slučajeva ratnih zločina na regionalnom nivou, čije rešavanje je započeto putem regionalne saradnje, tokom četvrtih po redu regionalnih konsultacija u okviru projekta „Jačanje regionalne saradnje u procesuiranju ratnih zločina i potragama za nestalim osobama (2017–2019)”, koji se realizuje uz podršku UNDP-a.⁸⁰

Budući da je i tokom pripreme Trećeg izveštaja o sprovođenju Nacionalne strategije, u novembru 2018. godine, TRZ odgovorilo identično⁸¹, a da detaljnijih informacija o ovoj aktivnosti nema, može se zaključiti da u prethodnih godinu dana nije bilo pomaka kada je reč o formiranju ove baze podataka.⁸²

25

Kontinuirano unapređenje stručnosti nosilaca pravosudnih funkcija i službenika angažovanih u predmetima ratnih zločina

Tokom izveštajnog perioda su sudije Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu takođe boravile u studijskoj poseti MRMKS-u u Hagu i Međunarodnom krivičnom

79 *Apelacioni sud u Beogradu nastavlja svoj rad bez četvoro sudija kojima je prestala sudijska funkcija usled navršenog radnog veka*, saopštenje, 28.11.2019. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Apelacionog suda u Beogradu: <http://www.bg.ap.sud.rs/lt/articles/sluzba-za-odnose-sa-javnoscju/vesti-i-saopstenja/>, pristupljeno: 28.11.2019. godine.

80 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Pl.br. 28/19, od 20.11.2019. godine, str 1.

81 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Pl.br. 25/18, od 05.11.2018. godine, str. 2.

82 Videti: *Treći izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, decembar 2018. godine, str. 29.

sudu.⁸³ Ova studijska poseta je bila organizovana u okviru projekta „Podrška praćenju suđenja za ratne zločine u Srbiji“ (faza II), koji vodi Misija OEBS-a u Srbiji.⁸⁴

Osim navedenog, tokom oktobra su sudije koje postupaju u predmetima ratnih zločina učestvovala na sastanku čija je tema bila „Međusobna prihvatljivost dokaza u državama i jurisdikcijama regiona i prihvatljivost dokaza MRMKS-a“.⁸⁵ Ovaj sastanak je bio organizovan u saradnji UNDP-a i Misije OEBS-a u Srbiji.⁸⁶

ZAŠTITA SVEDOKA I ŽRTAVA

Cilj 1. Unapređen normativni okvir za efikasno funkcionisanje sistema zaštite svedoka u postupcima za ratne zločine u Republici Srbiji.

Cilj 2. Unapređeni institucionalni kapaciteti za zaštitu svedoka u postupcima za ratne zločine.

Cilj 3. Doslednom primenom mera procesne discipline unapređen položaj svedoka i oštećenih tokom krivičnog postupka.

Cilj 4. Unapređena saradnja državnih organa uključenih u sistem zaštite svedoka.

26

Kada je reč o unapređenju zaštite svedoka i žrtava, potrebno je ukazati na teškoće koje se javljaju prilikom evaluacije reformi u ovoj oblasti.⁸⁷ Nije moguće pratiti unapređenje institucionalnih kapaciteta za zaštitu svedoka, niti je moguće evaluirati saradnju državnih organa uključenih u sistem zaštite svedoka, imajući u vidu da javnosti nisu poznate preporuke iz analize položaja i potreba Jedinice za zaštitu, koja je završena 2016. godine.⁸⁸

⁸³ Podaci Fonda za humanitarno pravo.

⁸⁴ Informacije o organizatoru ove studijske posete su sadržane u odgovoru TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Pl.br. 28/19, od 20.11.2019. godine, str. 2.

⁸⁵ *Ibid.*

⁸⁶ *Ibid.*

⁸⁷ Videti: *Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, decembar 2017. godine, str. 37-40; *Drugi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, jun 2018. godine, str. 32, *Treći izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, decembar 2018. godine, str. 30-33, *Četvrti izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, decembar 2018. godine, str. 31-33.

⁸⁸ Analiza položaja i potreba Jedinice za zaštitu predstavlja strogo poverljiv dokument, videti: *Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, decembar 2017. godine, str. 39.

Aktivnosti koje uključuju doslednu primenu odredaba ZKP-a⁸⁹, a kojima se reguliše sankcionisanje učesnika u postupku koji krše procesnu disciplinu, sprovode se kontinuirano.⁹⁰

Procesna zaštita svedoka

Mere zaštite svedoka, koje se primenjuju tokom krivičnog postupka, obuhvataju mere koje štite integritet svedoka, mere zaštite posebno osetljivih svedoka, kao i mere zaštite svedoka koji su zbog davanja iskaza izloženi opasnosti.⁹¹ Nacionalna strategija predviđa da krivična veća dosledno primenjuju odredbe ZKP-a kojima je regulisano sankcionisanje učesnika u postupku koji krše procesnu disciplinu, a naročito ukoliko napadaju integritet svedoka i žrtava.⁹²

FHP je u ranijim izveštajima pisao o primerima narušavanja reda u sudnici, koji su bili sankcionisani novčanim kaznama, ali i o situacijama kada je zbog neprimerenih komentara tokom glavnih pretresa morao/la da reaguje predsedavajući/a sudskim većem.⁹³

Tokom prethodnih šest meseci nisu se dešavale situacije u kojima su stranke u postupku kršile procesnu disciplinu.⁹⁴ U izveštajnom periodu Državno veće tužilaca nije zaprimilo informaciju od sudskog veća Odeljenja za ratne zločine Višeg ili Apelacionog suda u Beogradu o opomeni po čl. 374. Zakonika o krivičnom postupku (ZKP), zbog eventualnog neblagovremenog ili neodgovarajućeg postupanja zamenika tužioca za ratne zločine, a kojim se prouzrokuje odugovlačenje postupka.⁹⁵ Postupajuće

27

89 Zakonik o krivičnom postupku (*Službeni glasnik Republike Srbije* br. 46/06, 47/09 i 122/08), član 102, i član 369-374.

90 Odgovor Državnog veća tužilaca na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI 40/19, od 22.11.2019. godine, str. 2; Odgovor Višeg suda u Beogradu na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Su II- 17a br. 430/19, od 29.11.2019. godine, str. 1.

91 Zakonik o krivičnom postupku (*Službeni glasnik Republike Srbije* br. 46/06, 47/09 i 122/08), član 102-111; *10 godina procesuiranja ratnih zločina u Srbiji – Konture pravde*, FHP, Beograd, 2014. godine, str. 62.

92 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 23; Zakonik o krivičnom postupku (*Službeni glasnik Republike Srbije* br. 46/06, 47/09 i 122/08), član 102-111.

93 Treći izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, FHP, decembar 2018. godine, str. 31-32; Četvrti izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, FHP, jul 2019. godine, str. 32-33.

94 Videti sekciju *Pojedinačni predmeti* na: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=234>, pristupljeno: 02.12.2019. godine.

95 Odgovor Državnog veća tužilaca na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI 40/19, od 22.11.2019. godine, str. 2.

sudije u predmetima ratnih zločina takođe nisu primenjivale odredbe ZKP-a kojima je regulisano sankcionisanje učesnika u postupku koji krše procesnu disciplinu.⁹⁶

Vanprocesna zaštita svedoka

Jedine informacije koje su javnosti dostupne o vanprocesnoj zaštiti svedoka, odnosno o sprovođenju programa zaštite, sadržane su u izveštajima Radnog tela za sprovođenje Nacionalne strategije.⁹⁷ Budući da je poslednji (Šesti) izveštaj Radnog tela usvojen sredinom juna 2019. godine, novije informacije o aktivnostima koje bi trebalo da unaprede sistem zaštite svedoka nisu dostupne.

FHP podseća da je poslednji izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije prepoznao kašnjenje u usvajanju izmena i dopuna u vezi sa sprovođenjem hitnih mera za zaštitu svedoka.⁹⁸ U ovom izveštaju takođe stoji podatak da se još uvek kasni sa sprovođenjem većine preporuka iz Analize položaja i potreba Jedinice za zaštitu svedoka (Analiza), koja je urađena 2016. godine.⁹⁹ **FHP naglašava da je izveštaj Evropske komisije bio jedna od retkih prilika da stručna javnost bude informisana o dometima ove Analize.**

28

Osim navedenog, Izveštaj Evropske komisije je izneo i očekivanje da će „već preduzeti koraci radi povećanja kapaciteta Jedinice za zaštitu svedoka u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova, zajedno sa novim pravilima i postupkom za odabir kadrova, poboljšati njen rad“.¹⁰⁰

96 Odgovor Višeg suda u Beogradu na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Su II-17a br. 430/19, od 29.11.2019. godine, str. 1.

97 *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 47-60.

98 *Izveštaj o napretku Srbije za 2019. godinu*, str. 32.

99 *Ibid.*

100 *Izveštaj o napretku Srbije za 2019. godinu*, str. 32.

PODRŠKA SVEDOCIMA I ŽRTVAMA

Cilj 1. Unapređenje normativnog okvira koji uređuje položaj svedoka i žrtava.

Cilj 2. Podizanje kapaciteta organa koji se bave podrškom svedocima ratnih zločina tokom svih faza krivičnog postupka, i to: Službe za pomoć i podršku oštećenim i svedocima Višeg suda u Beogradu, Tužilaštva za ratne zločine i Jedinice za zaštitu Ministarstva unutrašnjih poslova.

Cilj 3. Uspostavljanje nacionalne mreže službi podrške svedocima i žrtvama i integracija Službe za pomoć i podršku oštećenima i svedocima Višeg suda u Beogradu, imajući u vidu specifičnosti postupaka za ratne zločine i potrebu da svedoci koje predloži odbrana moraju imati isti tretman od strane Službe za pomoć i podršku, kao i svedoci koje predloži Tužilaštvo.

Cilj 4. Unapređena regionalna saradnja u oblasti pružanja podrške svedocima i žrtvama.

Krajem novembra počela je javna rasprava o Predlogu nacionalne strategije za ostvarivanje prava žrtava i svedoka krivičnih dela u Republici Srbiji za period 2019-2025. godine.¹⁰¹

Tokom izveštajnog perioda, nisu održavane dodatne obuke za zaposlene u Službi za pomoć i podršku oštećenim i svedocima Višeg suda u Beogradu (Služba za pomoć i podršku).¹⁰² Istovremeno, u izveštajnom periodu se ne beleži unapređenje infrastrukturnih i tehničkih kapaciteta Službe za pomoć i podršku.¹⁰³

29

Unapređenje normativnog okvira koji uređuje položaj svedoka i žrtava

Poslednji dostupan Izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije konstatovao je da je u pogledu procesnih prava žrtava, pravni okvir i dalje samo delimično usklađen sa pravnim tekovinama EU.¹⁰⁴ Nakon što je izrađena Analiza usklađenosti normativnog

101 *Počela javna rasprava o predlogu Nacionalne strategije za ostvarivanje prava žrtava i svedoka krivičnih dela*, vest, 28.11.2019. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <https://www.mpravde.gov.rs/vest/27832/pocela-javna-rasprava-o-predlogu-nacionalne-strategije-za-ostvarivanje-prava-zrtava-i-svedoka-krivicnih-dela-.phpm>, pristupljeno: 02.12.2019. godine.

102 Odgovor Višeg suda u Beogradu na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Su II-17a br. 430/19, od 29.11.2019. godine, str. 1.

103 *Ibid.*

104 *Izveštaj o napretku Srbije za 2019. godinu*, str. 32.

okvira Srbije sa Direktivom o žrtvama (Direktive 2012/29/EU)¹⁰⁵, Ministarstvo pravde je osnovalo radnu grupu koja bi trebalo da predloži izmene i dopune zakona i propisa u cilju usklađivanja pojma žrtve sa istim pojmom u međunarodnim sporazumima o zaštiti ljudskih prava¹⁰⁶, kao i u cilju usklađivanja sa Direktivom 2012/29/EU.¹⁰⁷

Do završetka rada na ovom izveštaju, nije bilo informacija o tome kada će biti predložene pomenute izmene i dopune zakona i propisa. Naime, na pitanje FHP-a, Ministarstvo pravde je odgovorilo kratko: „Nema dokumenta”.¹⁰⁸ Prethodni zvanični izveštaji o sprovođenju Nacionalne strategije navode da će se izmenama relevantnih članova Krivičnog zakonika i Zakonika o krivičnom postupku pristupiti nakon usvajanja Nacionalne strategije za unapređenje prava žrtava i svedoka krivičnih dela.¹⁰⁹

Predlog nacionalne strategije za ostvarivanje prava žrtava i svedoka krivičnih dela u Republici Srbiji za period 2019-2025. godine

Javna rasprava o Predlogu nacionalne strategije za ostvarivanje prava žrtava i svedoka krivičnih dela u Republici Srbiji za period 2019-2025. godine počela je 28. novembra i

105 Analiza prava žrtava i usluga u Srbiji i njihova usklađenost sa Direktivom EU 2012/29/EU dostupna je na: http://www.mdtfss.org.rs/archive/file/VSS%20-%20Final%20Report%20-%2008%2008%2016_SERBIAN.pdf, pristupljeno: 02.12.2019. godine.

106 Odgovor Ministarstva pravde na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, broj 7-00- 156/2018-30, od 14.05.2018. godine; *Izveštaj broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, maj 2018. godine, str. 35 – navodi se podatak da je rešenjem ministra pravde broj 119-01-00016/2018-06 od 17. aprila 2018. godine osnovana Radna grupa za izradu izmena i dopuna Zakonika o krivičnom postupku, a u skladu sa Akcionim planom za Poglavlje 23. Ovaj izveštaj takođe navodi podatak da je rešenjem ministra pravde broj 119-01-00017/2018-06, od 8. marta 2018. godine, osnovana Radna grupa za izradu radnog teksta Zakona o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika. Prema navodima pomenutog izveštaja, izmene Krivičnog zakonika će se kretati, između ostalog, u smeru daljeg usaglašavanja Krivičnog zakonika sa Direktivom 2012/29/EU koja utvrđuje minimalne standarde o pravima, podršci i zaštiti žrtava krivičnih dela.

107 Direktiva 2012/29/EU Evropskog parlamenta i Saveta od 25. oktobra 2012. godine kojom se uspostavljaju minimalni standardi o pravima, podršci i zaštiti žrtava kriminaliteta je dostupna na: <https://www.podrskazrtvama.rs/en/media/međunarodni/DIREKTIVA-2012-29-EU.pdf>, pristupljeno: 02.12.2019. godine.

108 Odgovor Ministarstva pravde na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, od 15.11.2019. godine (FHP delovodni broj: HLCIndexIn: 25-F139822, 19.11.2019. godine).

109 *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 65.

trajaće do 17. decembra 2019. godine.¹¹⁰ Zajedno sa predlogom strategije, raspravljaje se i o Predlogu akcionog plana za njeno sprovođenje.¹¹¹

FHP podseća da je cilj donošenja ovih dokumenata unapređenje položaja žrtava i svedoka krivičnih dela u skladu sa standardima EU, kako bi se žrtvama i svedocima krivičnih dela obezbedio adekvatan nivo procesnih prava, ali i sistemska pomoć i podrška.

Smernice za unapređenje sudske prakse u postupcima za naknadu štete žrtvama teških krivičnih dela u krivičnom postupku (*Smernice za odlučivanje o imovinskopravnom zahtevu u krivičnom postupku*)

Vrhovni kasacioni sud Srbije (VKS) je u oktobru 2019. godine predstavio „Smernice za unapređenje sudske prakse u postupcima za naknadu štete žrtvama teških krivičnih dela u krivičnom postupku“ (Smernice).¹¹² Smernice VKS-a nude konkretna rešenja, kako javnim tužiocima, tako i sudijama, na koji način treba da postupaju kako bi na najekonomičniji i najdelotvorniji način odlučili o postavljenom imovinskopravnom zahtevu.

Naime, ZKP predviđa pravo da žrtva (oštećeni) sve do okončanja krivičnog postupka istakne imovinskopravni zahtev (u cilju naknade štete prouzrokovane počinjenim krivičnim delom). Međutim, do sada, sudovi u Srbiji nisu ni jednoj žrtvi ratnog zločina dosudili imovinskopravni zahtev tokom krivičnog postupka¹¹³, sa obrazloženjem da bi se odlučivanjem o tom zahtevu znatno odugovlačio krivični postupak. Po okončanju postupka, sudovi su žrtve upućivali da pravo na naknadu štete ostvare u parničnom postupku. Ovakvim postupanjem su, umesto da to bude izuzetak, sudovi u Srbiji kao pravilo u sudskoj praksi ustalili stav da se o imovinskopravnom zahtevu ne odlučuje u krivičnom postupku, već isključivo u građanskom (parničnom) postupku. Rezultat takvog stava je da se žrtve (oštećeni), nakon dugotrajnog i za njih veoma emotivno iscrpljujućeg krivičnog postupka, dodatno viktimiziraju jer su prinuđene da svoje pravo na naknadu štete ostvaruju u još jednom dugotrajnom i veoma skupom postupku. Iz tog

31

110 *Počela javna rasprava o predlogu Nacionalne strategije za ostvarivanje prava žrtava i svedoka krivičnih dela*, vest, 28.11.2019. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <https://www.mpravde.gov.rs/vest/27832/pocela-javna-rasprava-o-predlogu-nacionalne-strategije-za-ostvarivanje-prava-zrtava-i-svedoka-krivicnih-dela-.phpm> pristupljeno: 02.12.2019. godine.

111 *Ibid.*

112 *Smernice za unapređenje sudske prakse u postupcima za naknadu štete žrtvama teških krivičnih dela u krivičnom postupku* su dostupne na: <https://www.podrskazrtvama.rs/lat/media/domaci/Smernice.pdf>, pristupljeno: 01.12.2019. godine.

113 Videti: *Žrtva silovanja upućena na parnični postupak radi ostvarenja naknade štete*, saopštenje, 25.09.2019. godine, FHP, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=36916>, pristupljeno: 01.12.2019. godine.

razloga, većina žrtava se nerado odlučivala da se upusti u još jedan sudski postupak, čime je praktično odustajala od ostvarenja prava na naknadu štete.

FHP smatra da je VKS donošenjem Smernica učinio korak napred u unapređenju prava žrtava krivičnih dela, jer se ovim dokumentom daju direktne smernice kako Tužilaštvima, tako i sudovima u Srbiji koje konkretne korake treba da preduzmu kako bi žrtve ostvarile pravo na naknadu štete odmah u krivičnom postupku.

Iz tog razloga **FHP smatra da bi TRZ trebalo da preuzme aktivniju ulogu u prikupljanju dokaza o odlučivanju o imovinskopravnom zahtevu, kako bi žrtve mogle to pravo da ostvare u krivičnom postupku.** Kako je ZKP koji je stupio na snagu 2013. godine u značajnoj meri promenio koncepciju krivičnog postupka i time javnim tužiocima dodelio ulogu u prikupljanju dokaza o imovinskopravnom zahtevu, on je učinio i da je uloga TRZ u efikasnom ostvarivanju prava na naknadu štete od ključnog značaja. **FHP takođe poziva sud da primeni rešenja predviđena Smernicama i da u svakom konkretnom slučaju, u kojem su prikupljeni dokazi o osnovanosti imovinskopavnog zahteva, o njemu odluči u krivičnom postupku i time poštedi žrtve dodatnog iscrpljivanja da pravo na naknadu štete ostvaruju u parničnom postupku.**¹¹⁴

Unapređenje kapaciteta organa koji se bave podrškom svedocima ratnih zločina

Angažovanje psihologa

Nacionalna strategija je prepoznala potrebu za angažovanjem stručnog osoblja za pružanje psiho-socijalne podrške.¹¹⁵ **Uprkos tome, ni u ovom u izveštajnom periodu nije angažovan psiholog – ni u Službi za pomoć i podršku oštećenima i svedocima u Višem sudu u Beogradu¹¹⁶, niti u Službi za informisanje i podršku svedocima i**

114 „Smernice za odlučivanje o imovinskopravnom zahtevu u krivičnom postupku“ korak napred u unapređenju prava žrtava, saopštenje, 14.10.2019. godine, FHP, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=36963>, pristupljeno: 01.12.2019. godine.

115 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 25.

116 Odgovor Višeg suda u Beogradu na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Su II- 17a br. 430/19, od 29.11.2019. godine, str. 1; *Izveštaj broj 1 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, januar 2018. godine, str. 29, navodi da je u Višem sudu u Beogradu stalno zaposlena psihološkinja Ljubinka Marković, koja može biti angažovana u Službi za pomoć i podršku

oštećenima u TRZ-u.¹¹⁷ Nacionalna strategija takođe predviđa i izmenu sistematizacije radnih mesta u Jedinici za zaštitu, kako bi se omogućilo angažovanje stručnog osoblja za pružanje psiho-socijalne podrške.¹¹⁸

Prema podacima dostupnim u momentu završetka rada na ovom izveštaju, ni u Jedinici za zaštitu nije zaposlen psiholog.¹¹⁹

Osim angažovanja psihologa, kapaciteti službi za pomoć i podršku oštećenima i svedocima bi trebalo da budu i infrastrukturno i tehnički unapređeni.¹²⁰ Međutim, ni ovakvih unapređenja kapaciteta nije bilo od usvajanja Nacionalne strategije.¹²¹

ODBRANA OKRIVLJENOG

Cilj 1. Podizanje kvaliteta službenih i izabраних odbrana u postupcima za ratne zločine.

Cilj 2. Unapređen sistem finansiranja odbrane po službenoj dužnosti u predmetima ratnih zločina.

Nacionalna strategija je kao hronične probleme odbrane okrivljenih u postupcima za ratne zločine identifikovala sledeće: nedovoljno kompetentnu odbranu, odnosno nedovoljno

oštećenima i svedocima u Odeljenju za ratne zločine Višeg suda u Beogradu, uz saglasnost ili odluku nadležnog organa.

117 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI.br. 28/19, od 20.11.2019. godine, str. 3; *Informator o radu Tužilaštva za ratne zločine 2006-2019* (ažuriran sa stanjem na dan 26.08.2019. godine), str. 11, dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine, u sekciji *Dokumenti za preuzimanje*: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/>, pristupljeno: 04.12.2019. godine.

118 *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina*, str. 25.

119 Odgovor Ministarstva unutrašnjih poslova na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, 02/4 broj 072/1-483/19-4, od 06.08.2019. godine.

120 *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina*, str. 26.

121 Odgovor Višeg suda u Beogradu na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Su II- 17a br. 430/19, od 29.11.2019. godine, str. 1; *Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, decembar 2017. godine, str. 45-46; *Drugi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, jun 2018. godine, str. 34-35; *Treći izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, decembar 2019. godine, str. 35; *Četvrti izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, jun 2019. godine, str. 37-38.

poznavanje materije međunarodnog humanitarnog i međunarodnog krivičnog prava od strane branilaca okrivljenih, kao i finansiranje odbrane.¹²²

U periodu od juna do decembra 2019. godine pojedini advokati, koji zastupaju u predmetima ratnih zločina, učestvovali su u studijskoj poseti MRMKS-u i Međunarodnom krivičnom sudu u Hagu, kao i na regionalnom sastanku sudija, tužilaca i advokata. Prema poslednjim informacijama kojima raspolaže FHP, Pravilnik o visini naknade za rad advokata po službenoj dužnosti u predmetima ratnih zločina nije menjan.¹²³

Podizanje kvaliteta službenih i izabраниh odbrana u postupcima za ratne zločine

Kao što je navedeno u delu izveštaja koji se odnosi na obuke organizovane za zamenike tužioca za ratne zločine i tužilačke pomoćnike, kao i za sudije koje postupaju u predmetima ratnih zločina, početkom septembra je dvoje advokata, koji zastupaju u predmetima ratnih zločina, boravilo u studijskoj poseti MRMKS-u i Međunarodnom krivičnom sudu u Hagu.¹²⁴ Ova studijska poseta je bila organizovana u okviru projekta „Podrška praćenju suđenja za ratne zločine u Srbiji“ (faza II), koji vodi Misija OEBS-a u Srbiji.

Osim navedenog, advokati koju zastupaju u predmetima ratnih zločina učestvovali su i na regionalnom sastanku sudija, tužilaca i advokata, čija je tema bila „Međusobna prihvatljivost dokaza u državama i jurisdikcijama regiona i prihvatljivost dokaza MRMKS-a“.¹²⁵ Ovaj sastanak je bio organizovan u saradnji UNDP-a i Misije OEBS-a u Srbiji.

FHP podseća da je Nacionalnom strategijom predviđena izrada programa inicijalne i kontinuirane obuke u oblasti međunarodnog humanitarnog i međunarodnog krivičnog prava za advokate koji zastupaju okrivljene u predmetima ratnih zločina, u saradnji Advokatske komore Srbije, Tužilaštva za ratne zločine, Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu i Pravosudne akademije.¹²⁶ Kao naredna aktivnost predviđeno je sprovođenje kontinuirane obuke iz ovih oblasti za advokate koji zastupaju okrivljene u predmetima ratnih zločina, u saradnji Advokatske komore Srbije i Pravosudne akademije.¹²⁷

122 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 27-28.

123 Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, jun 2019. godine, str. 82.

124 Podaci Fonda za humanitarno pravo.

125 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Pl.br. 28/19, od 20.11.2019. godine, str. 2.

126 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 27.

127 Ibid.

Iako su u izveštajnom periodu organizovani navedena studijska poseta i regionalni sastanak, FHP smatra da se ove aktivnosti ne mogu smatrati kontinuiranom obukom iz oblasti međunarodnog humanitarnog i međunarodnog krivičnog prava, posebno imajući u vidu da su u pitanju aktivnosti koje se sprovode kroz projekte koje implementiraju Misija OEBS-a u Srbiji i UNDP.

Finansiranje troškova odbrane

Nacionalnom strategijom je predviđena izrada analize odredbi i rezultata primene Pravilnika o visini naknade za rad advokata po službenoj dužnosti u predmetima ratnih zločina (Pravilnik).¹²⁸

U odnosu na ovu aktivnost, poslednji dostupan (šesti) izveštaj Radnog tela navodi da je ona u potpunosti realizovana.¹²⁹ Ministarstvo pravde je formiralo Radnu grupu sa zadatkom da izradi analizu odredbi Pravilnika.¹³⁰ Na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja iz maja 2018. godine, Ministarstvo pravde je navelo da je zaključak Radne grupe da pravilnik ne treba menjati.¹³¹ Advokatska komora Srbije nije odgovorila na tri upita FHP-a u vezi sa realizacijom ove aktivnosti.¹³² Prema podacima kojima raspolaže FHP, u Radnoj grupi koja je sprovodila analizu nije bilo nijednog predstavnika advokature.¹³³

128 *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina*, str. 28.

129 *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 82.

130 *Ibid*; Odgovor Ministarstva pravde na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, broj 7-00-156/2018-30, od 14.05.2018. godine.

131 *Ibid*.

132 Zahtev za pristup informacijama od javnog značaja, HlcIndexOut: F170-F135437, od 25.10.2018. godine; Zahtev za pristup informacijama od javnog značaja, HlcIndexOut: F170-F137823, od 22.05.2019. godine; Zahtev za pristup informacijama od javnog značaja, HlcIndexOut: F170-F139655, od 04.1.2019. godine.

133 Odgovor Ministarstva pravde na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, broj 7-00-162/2018-32, od 18.05.2018. godine.

SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE I PITANJE NESTALIH LICA

Cilj 1. Unapređen normativni okvir od značaja za rešavanje sudbine nestalih lica.

Cilj 2. Unapređeni institucionalni i administrativni kapaciteti državnih organa uključenih u proces otkrivanja sudbine nestalih lica, kao i njihova međusobna saradnja.

Cilj 3. Unapređenje regionalne i šire međunarodne saradnje u oblasti rešavanja sudbine nestalih lica.

Tokom izveštajnog perioda potpisana su Radna pravila i procedure za realizaciju Protokola o saradnji u traženju nestalih lica između Vlade Republike Srbije i Saveta ministara Bosne i Hercegovine, a takođe je usvojen i prvi izveštaj Grupe za nestala lica Međunarodne komisije za nestala lica (MKNL) (u daljem tekstu: Grupa za nestala lica) o sprovedenim aktivnostima od novembra 2018. godine do jula 2019. godine. U izveštajnom periodu nastavljen je proces identifikacija žrtava srpske nacionalnosti, stradalih u periodu 1991-1995. godine na teritoriji Hrvatske, a takođe je nastavljena i primopredaja identifikovanih posmrtnih ostataka lica stradalih tokom oružanog sukoba na Kosovu.

Normativni i institucionalni okvir

- Unapređenje zakonodavnog okvira

Prema informacijama dostupnim na veb-stranici Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije (Komisija za nestala lica), u junu je održana sednica Komisije za nestala lica na kojoj je razmotrena inicijativa o izmeni i dopuni Zakona o upravljanju migracijama, a takođe je bilo reči i o potrebi izrade Zakona o nestalim licima.¹³⁴ Predsednik Komisije Veljko Odalović govorio je o promeni osnovnog mandata Komisije, na način da se Komisija, pored pitanja potrage za nestalima, „bavi i pitanjem ubijenih lica“.¹³⁵ Odalović je naveo da bi ovakva inicijativa morala da bude implementirana u Zakon o upravljanju

¹³⁴ Održana deveta sednica Komisije za nestala lica, vest, Komisija za nestala lica, 09.06.2019. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Komisije za nestala lica: <http://www.kznl.gov.rs/aktuelno.php>, pristupljeno: 07.12.2019. godine.

¹³⁵ Ibid.

migracijama.¹³⁶ FHP podseća da je o proširenju mandata Komisije za nestala lica bilo reči još 2017. godine, ali od tada njen mandat nije menjan.¹³⁷

Vest sa veb-stranice Komisije donosi i podatak da je na sednici bilo reči i o potrebi izrade Zakona o nestalima, kojim bi se uredila prava koja pripadaju porodicama po osnovu nestalog lica.¹³⁸ Kako se navodi, ova tematika je složena, usled činjenice da se na teritoriji Srbije, pored porodica državljana Srbije koji su stradali u sukobima, nalazi i nekoliko stotina hiljada lica koja su napustila područja zahvaćena oružanim sukobima i trajno regulisala svoj građanski status u Srbiji.¹³⁹

FHP podseća da u Srbiji ne postoji poseban zakon o nestalim licima koji bi regulisao status i prava porodica nestalih lica. Ovakav zakon bi imao potencijal da na sistemski način uredi nadležnost državnih organa, komunikaciju i razmenu informacija među državnim organima, u cilju poboljšanja procesa potrage, te da reguliše pitanje reparacija porodicama nestalih lica.¹⁴⁰

- **Unapređenje institucionalnog okvira: Analiza organizacione strukture i položaja stručne službe Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije**

FHP je u prethodnom (Četvrtom) izveštaju preneo da je sprovedena Analiza organizacione strukture i položaja stručne službe (lica stalno angažovanih u radu Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije).¹⁴¹ U skladu sa Pravilnikom o unutrašnjem uređenju i sistematizaciji radnih mesta, umesto Odeka za nestala lica, obrazovano je Odeljenje za nestala lica (Odeljenje), kao uža unutrašnja jedinica.¹⁴² Ovo Odeljenje ima dve uže

37

¹³⁶ Zakon o upravljanju migracijama (*Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 107/2012).

¹³⁷ *Drugi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, jun 2018. godine, str. 41.

¹³⁸ *Održana deveta sednica Komisije za nestala lica*, vest, Komisija za nestala lica, 09.06.2019. godine.

¹³⁹ *Ibid.*

¹⁴⁰ Videti: *Predlog praktične politike: Potraga za licima nestalim tokom oružanih sukoba na teritoriji bivše Jugoslavije tokom 1990-ih godina*, jun 2018, godine, FHP, str. 10-11, dostupno na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/07/Predlog_prakticne_politike_Potruga_za_nestalima_SRP_stampano_ff_13.07.2018.pdf, pristupljeno: 07.12.2019. godine.

¹⁴¹ *Četvrti izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, jun 2019. godine, str. 42; *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 99.

¹⁴² *Ibid.*

unutrašnje jedinice, i to Grupu za nestala lica na prostoru AP KIM i Grupu za nestala lica na teritoriji bivše SFRJ.¹⁴³ U Odeljenju bi trebalo da bude zaposleno 9 izvršilaca, kada budu obezbeđena finansijska sredstva.¹⁴⁴ U trenutku pisanja ovog izveštaja, FHP nema informacije o tome da li su potrebna finansijska sredstva obezbeđena.

- **Identifikacija posmrtnih ostataka**

Sredinom juna 2019. godine je u Zavodu za sudsku medicinu i kriminalistiku Medicinskog fakulteta u Zagrebu, uz prisustvo članova porodica, obavljena identifikacija posmrtnih ostataka jedanaest žrtava srpske nacionalnosti, stradalih tokom oružanih sukoba na prostoru bivše Jugoslavije, u periodu 1991-1995. godine, na području Republike Hrvatske.¹⁴⁵ U oktobru je, takođe u Zavodu za sudsku medicinu i kriminalistiku Medicinskog fakulteta u Zagrebu, obavljena identifikacija posmrtnih ostataka još trinaest žrtava stradalih u periodu 1991-1995. godine.¹⁴⁶ Svi posmrtni ostaci su identifikovani metodom analize DNK.¹⁴⁷

Tokom ovog izveštajnog perioda nastavljena je i primopredaja identifikovanih posmrtnih ostataka lica stradalih tokom oružanog sukoba na Kosovu. U septembru 2019. godine je na prelazu Kula-Rožaje izvršena primopredaja identifikovanih posmrtnih ostataka petočlane porodice iz Đakovice.¹⁴⁸ Pre toga je izvršena i primopredaja identifikovanih posmrtnih ostataka još dva lica srpske nacionalnosti, koja su stradala tokom oružanog sukoba na

143 *Ibid.*

144 *Ibid.*

145 *U Zagrebu obavljena identifikacija posmrtnih ostataka jedanaest žrtava srpske nacionalnosti stradalih u toku oružanih sukoba na prostoru bivše Jugoslavije*, 17.06.2019. godine, vest, Komisija za nestala lica, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije: <http://www.kznl.gov.rs/aktuelno.php>, pristupljeno: 07.12.2019. godine.

146 *U Zagrebu obavljena identifikacija posmrtnih ostataka trinaest žrtava srpske nacionalnosti stradalih u toku oružanih sukoba na prostoru bivše Jugoslavije*, 21.10.2019. godine, vest, Komisija za nestala lica, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije: <http://www.kznl.gov.rs/aktuelno.php>, pristupljeno: 07.12.2019. godine.

147 *Ibid.*

148 *Izvršena primopredaja posmrtnih ostataka petočlane porodice Šutaković stradalih u konfliktu na AP KIM 1999. godine*, 10.09.2019. godine, vest, Komisija za nestala lica, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije: <http://www.kznl.gov.rs/aktuelno.php>, pristupljeno: 07.12.2019. godine.

Kosovu 1999. godine.¹⁴⁹ U oba slučaja su posmrtni ostaci ekshumirani na lokaciji pod nazivom „Bunker“ u Đakovici, a njihov identitet je utvrđen metodom analize DNK.¹⁵⁰

Regionalna saradnja u oblasti rešavanja sudbine nestalih lica – Grupa za nestala lica Međunarodne komisije za nestala lica

Grupa za nestala lica MKNL formirana je na osnovu Okvirnog plana za rešavanje pitanja nestalih lica iz sukoba na području bivše Jugoslavije (Okvirni plan), kojeg su u novembru 2018. godine u Hagu potpisali predstavnici regionalnih institucija nadležnih za traženje nestalih lica u Srbiji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i na Kosovu. Ova grupa treba da nadzire rad na aktivnostima predviđenim Okvirnim planom.¹⁵¹

U junu je u Podgorici održan treći sastanak Grupe za nestala lica, u cilju sprovođenja aktivnosti predviđenih Okvirnim planom za rešavanje pitanja nestalih lica iz sukoba na području bivše Jugoslavije, u organizaciji MKNL-a.¹⁵² Sastanku su prisustvovali rukovodioci nadležnih tela za traženje nestalih lica Republike Srbije, Crne Gore, Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske i Kosova. Kako se navodi u saopštenju, sastanak je organizovan u cilju sumiranja dosadašnjih rezultata u procesu traženja nestalih lica, u okviru sprovođenja Okvirnog plana, kao i u načinu izveštavanja.¹⁵³

Prvi izveštaj Grupe za nestala lica, o sprovedenim aktivnostima u skladu sa odredbama Okvirnog plana i ostvarenom napretku od novembra 2018. godine do jula 2019. godine, predstavljen je u julu, u Poznanj (Poljska), na marginama samita Berlinskog procesa.¹⁵⁴

39

149 *Preuzeti posmrtni ostaci dva lica stradali u konfliktu na AP KiM 1999. godine*, 10.09.2019. godine, vest, Komisija za nestala lica, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije: <http://www.kznl.gov.rs/aktuelno.php>, pristupljeno: 07.12.2019. godine.

150 *Ibid; Izvršena primopredaja posmrtnih ostataka petočlane porodice Šutaković stradali u konfliktu na AP KIM 1999. godine*, 10.09.2019. godine, vest, Komisija za nestala lica.

151 *Potpisan Okvirni plan za rešavanje pitanja nestalih lica iz sukoba na području bivše Jugoslavije*, vest, Komisija za nestala lica, 06.11.2018. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije: <http://www.kznl.gov.rs/aktuelno.php#a45>, pristupljeno: 07.12.2019. godine.

152 *Održan treći sastanak Grupe za nestala lica*, 14.06.2019. godine, vest, Komisija za nestala lica, 06.11.2018. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije: <http://www.kznl.gov.rs/latinica/aktuelno.php>, pristupljeno: 07.12.2019. godine.

153 *Ibid*.

154 *U Poznanu predstavljen prvi izveštaj Grupe za nestala lica*, 04. jul 2019. godine, vest, Komisija za nestala lica, 04.07.2019. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Komisije za nestala lica

Prema navodima sa veb-stranica Komisije za nestala lica i MKNL-a, regionalna saradnja je unapređena kroz rad Grupe za nestala lica, putem razmene informacija važnih za rešavanje neidentifikovanih posmrtnih ostataka i kroz razvoj Baze podataka aktivnih slučajeva lica nestalih u sukobima na području bivše Jugoslavije.¹⁵⁵

- **Protokol o saradnji u traženju nestalih lica između Vlade Republike Srbije i Saveta ministara Bosne i Hercegovine: Radna pravila i procedure u traženju nestalih lica**

Krajem jula 2019. godine potpisana su Radna pravila i procedure za realizaciju Protokola o saradnji u traženju nestalih lica između Vlade Republike Srbije i Saveta ministara Bosne i Hercegovine.¹⁵⁶ Ovim Radnim pravilima i procedurama bliže se uređuju međusobni odnosi, prava, obaveze, kao i način zajedničkog rada nadležnih vladinih tela za traženje nestalih lica Republike Srbije i Bosne i Hercegovine, u traženju lica koja se vode kao nestala u oružanim sukobima na prostoru bivše SFRJ.¹⁵⁷

Novčani fond za podršku nadležnim državnim organima u pribavljanju svih raspoloživih podataka o grobnim lokacijama

Nacionalnom strategijom predviđeno je i osnivanje novčanog fonda za podršku nadležnim državnim organima u pribavljanju svih raspoloživih podataka o grobnim lokacijama lica

Vlade Republike Srbije: <http://www.kznl.gov.rs/latinica/aktuelno.php>; *Sastanak Berlinskog procesa u Poznanu: Grupa za nestale osobe nastavlja ulagati napore u pronalaženje osoba nestalih u sukobima 1990-ih na području bivše Jugoslavije*, vest, 04.07.2019. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji MKNL-a: <https://www.icmp.int/bs/press-releases/berlin-process-poznan-meeting-missing-persons-group-maintains-effort-to-account-for-those-still-missing-from-1990s-conflicts-in-former-yugoslavia/>. Svim izvorima pristupljeno: 07.12.2019. godine.

¹⁵⁵ *Ibid.*

¹⁵⁶ *Potpisana Radna pravila i procedure u traženju nestalih lica*, 30. jul 2019. godine vest, Komisija za nestala lica, 04.07.2019. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije: <http://www.kznl.gov.rs/latinica/aktuelno.php>, pristupljeno: 07.12.2019. godine.

¹⁵⁷ *Ibid.*

koja se još uvek vode kao nestala.¹⁵⁸ U izveštajnom periodu nije bilo dostupnih informacija o eventualnim koracima koji bi vodili realizaciji ove aktivnosti.¹⁵⁹

SARADNJA SA MEĐUNARODNIM KRIVIČNIM TRIBUNALOM ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU

Cilj 1. Intenziviranje saradnje sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju i Mehanizmom za međunarodne krivične tribunale, kako bi se na nacionalno pravosuđe preneli dokazi o učinjenim ratnim zločinima i na osnovu njih otvorili prioritetni predmeti.

Tokom prethodnih šest meseci nastavljena je saradnja TRZ-a i MRMKS-a putem redovnih sastanaka tužilaca i prisustva oficira za vezu TRZ-a u MRMKS-u. Osim toga, organizovana je studijska poseta ogranku MRMKS-a u Hagu.¹⁶⁰

Kada je reč o predmetu *Jojić et al.* pred MRMKS-om, nakon što je u junu MRMKS odlučio da se postupak protiv Jojića i Radeta vodi pred tim sudom, Srbija je u julu uložila žalbu na ovu odluku.¹⁶¹

Istraživanje arhive Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju i Mehanizma za međunarodne krivične tribunale – oficiri za vezu

Tužilaštvo za ratne zločine ima svog oficira za vezu u MKSJ-u/MRMKS-u od 2009. godine.¹⁶² Angažman u svojstvu „oficira za vezu“ podrazumeva pretragu elektronske baze tužilaštva MKSJ/MRMKS-a, kao i konsultacije i sastanke sa tužiocima u cilju

158 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 29.

159 Informacije iz poslednjeg dostupnog izveštaja Radnog tela: *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 106.

160 *Ibid.*

161 *In the case against Petar Jojić and Vjerica Radeta*, MICT-17-111-R90-AR14.1, *The Republic of Serbia's Appeal*, 08 July 2019. Navedeno prema: *Jojić & Radeta – Response to Appeal against Decision Re-examining the Referral of a Case to the Republic of Serbia*, MICT-17-111-0058, 17.07.2019. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji MRMKS-a: <https://jrad.irmct.org/view.htm?r=245559&s=>, pristupljeno: 04.12.2019. godine.

162 Odgovor Tužilaštva za ratne zločine na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, broj A.br. 78/17, od 28.04.2017. godine; *Treći izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, decembar 2018. godine, str. 44-45.

pribavljanja dokaza za postupke koje vodi TRZ.¹⁶³ Kako je FHP-u potvrđeno odgovorom Tužilaštva za ratne zločine, oficir za vezu TRZ-a je u izveštajnom periodu bio prisutan u tužilaštvu MRMKS-a.¹⁶⁴ Osim informacije da je oficir za vezu TRZ-a prisutan u tužilaštvu MRMKS-a, nije poznato u koliko su predmeta ratnih zločina, za koje se sudi ili se sudilo pred domaćim sudovima, do sada korišćeni dokazi prikupljeni od strane oficira za vezu u MRMKS-u.

Tokom izveštajnog perioda su održavani i sastanci tužiteljke za ratne zločine i zamenika tužioca za ratne zločine sa tužiocem MRMKS-a.¹⁶⁵

Jojić et al.

Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju je u januaru 2015. izdao nalog za hapšenje troje članova Srpske radikalne stranke – Petra Jojića, Jove Ostojića i Vjerice Radete, zbog sumnje da su dvojici svedoka pretili, zastrašivali ih, nudili im mito i na druge načine uticali na njih, sa ciljem da ih privole da odustanu od saradnje sa tužilaštvom ili da postanu svedoci odbrane u postupku protiv Vojislava Šešelja.¹⁶⁶ Srbija je tada odbila da dvoje

163 Navodi su preuzeti sa zvanične internet prezentacije Tužilaštva za ratne zločine: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/saradnja/me%C4%91unarodna-saradnja>, pristupljeno: 04.12.2019. godine.

164 **Napomena autora:** Nakon što je MKSJ prestao sa radom 31.12.2017. godine, oficiri za vezu TRZ-a su nastavili rad u Međunarodnom rezidualnom mehanizmu za krivične sudove; Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Pl.br. 28/19, od 20.11.2019. godine, str. 2-3.

165 *Radna poseta delegacije Tužilaštva za ratne zločine međunarodnom rezidualnom mehanizmu za međunarodne krivične sudove*, vest, 09.09.2019. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/vesti-i-saop%C5%A1tenja/saop%C5%A1tenja/radna-poseta-delegacije-tu%C5%BEila%C5%A1tva-za-ratne-zlo%C4%8Dine-me%C4%91unarodnom-rezidualnom-mehanizmu-za-krivi%C4%8Dne-sudove>; *Tužilac za ratne zločine Republike Srbije Snežana Stanojković sastala se sa glavnim Tužiocem MRMKS Seržom Bramercom*, vest, 04.11.2019. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/vesti-i-saop%C5%A1tenja/saop%C5%A1tenja/tu%C5%BEilac-za-ratne-zlo%C4%8Dine-republike-srbije-sne%C5%BEana-stanojkovi%C4%87-sastala-se-sa-glavnim-tu%C5%BEiocem-mr%D0%BCks-ser%C5%BEom-bramercom>. Svim izvorima pristupljeno: 04.12.2019. godine.

166 Videti predmet: *Jojić et al.* (IT-03-67-R77.5); dokumentacija predmeta je dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji MRMKS-a: http://jrad.unmict.org/webdrawer/webdrawer.dll/webdrawer/search/rec&sm_recnbr&sm_ncontents=mict-17-111&sm_created&sm_fulltext&sort1=rs_datecreated&count&template=reclist&rows=25#, pristupljeno: 04.12.2019. godine.

optuženih (Jovo Ostojić je preminuo sredinom 2017. godine) izruči MKSJ-u.¹⁶⁷ U junu 2018. godine MRMKS je doneo odluku da se Radeti i Jojiću sudi pred sudom u Srbiji.¹⁶⁸

Na ovu odluku je *amicus curiae* (prijatelj suda) uložio žalbu¹⁶⁹, te je MRMKS u maju 2019. godine poništio odluku da se Radeti i Jojiću sudi u Srbiji i zatražio od Srbije da „bez odlaganja“ preda optužene MRMKS-u.¹⁷⁰

U obrazloženju odluke, MRMKS je naveo da su sudu predočene izjave svedoka, koje pokazuju da oni „kategorički nisu voljni“ da budu svedoci u postupku koji bi se vodio u Srbiji, zbog bojazni za svoju bezbednost i bezbednost članova svojih porodica, uključujući strah da će biti ubijeni ili da će im biti nanete teške telesne povrede.¹⁷¹ U obrazloženju se dalje navodi da svedoci žele da nastave da sarađuju s MRMKS-om, kako bi se obezbedilo da dokazi koje oni mogu da predоче budu razmotreni.¹⁷²

U podnesku koji je u ovom slučaju podnela Republika Srbija ističe se da su argumenti *amicus curiae* „neosnovani“, „pogrešni“ i „paušalni“, da nema valjanog razloga koji onemogućava da se suđenje vodi u Srbiji, kao i da pravna regulativa po pitanju zaštite svedoka u Srbiji može adekvatno da reši sve eventualne bojazni svedoka u pogledu bezbednosti.¹⁷³

Ipak, MRMKS je odlučio da se postupak protiv Jojića i Radete vodi pred tim sudom. Prilikom odlučivanja, MRMKS se vodio time da informacije primljene od svedoka

43

167 Rešenje Pom Ik2 Po2 48/2016, Kv Po2 16/2016 Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu, od 18.05.2016. godine, kojim se potvrđuje rešenje sudije za prethodni postupak, a kojim je utvrđeno da nisu ispunjene pretpostavke za predaju i hapšenje okrivljenih, dostupno na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/05/2st_presuda_Jojic_Radeta_i_Ostojic.pdf, pristupljeno: 04.12.2019. godine.

168 *Public redacted version of the 12 June 2018 order referring a case to the Republic of Serbia*, MICT-17-111—R90, D205-D191, str. 5, 12.06.2018. godine. Tada je MRMKS izdao i nalog da, ukoliko se Radeta i Jović nađu na teritoriji neke od članica EU, budu odmah uhapšeni i izručeni Srbiji.

169 *Notice of appeal against the order referring a case to the Republic of Serbia*, MICT-17-111—R90; D220-D-214, 26.06.2018. godine; *Hag zadovoljan saradnjom sa Srbijom*, saopštenje, 19.11.2018. godine, Ministarstvo pravde, dostupno na: <https://www.mpravde.gov.rs/vest/21540/hag-zadovoljan-saradnjom-sa-srbijom.php>, pristupljeno: 04.12.2019. godine.

170 *Jojić & Radeta – Odluka kojom se preispituje prosljeđivanje predmeta Republici Srbiji* (MICT-17-111-0052/3), 13.05.2019. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji MRMKS-a: <https://jrad.irmct.org/view.htm?r=245247&s=>, pristupljeno: 04.12.2019. godine.

171 *Ibid*, str. 2.

172 *Ibid*.

173 *Ibid*, str. 3.

izazivaju ozbiljnu bojazan u pogledu mogućeg uticaja suđenja u Srbiji na bezbednost, privatnost i dobrobit svedoka i njihovih porodica, kao i da su svedoci voljni da svedoče samo ako postupak bude nastavljen pred MRMKS-om.¹⁷⁴ Odlučujuća činjenica je bila i ta da dva svedoka predstavljaju jedini izvor neposrednih dokaza kojima se potkrepljuju dve tačke optužnice.¹⁷⁵

Nakon što je ministarka pravde Nela Kuburović najavila da će Srbija uložiti žalbu na ovu odluku MRMKS-a¹⁷⁶, žalba je uložena 8. jula 2019. godine.¹⁷⁷ Na ovu žalbu je odgovorio *amicus curiae*, smatrajući da žalba koju je uložila Srbija treba da bude odbijena.¹⁷⁸ U odgovoru *amicus curiae* se navodi da Srbija nije uspela da dokaže da odluka sudije, da se postupak protiv Jojića i Radete vodi pred MRMKS-om, predstavlja pogrešnu primenu zakona, ili da je u toj meri nepravedna ili nerazumna da bi predstavljala zloupotrebu diskrecionog prava.¹⁷⁹

Amicus curiae dalje navodi da Srbija nije utvrdila nijednu приметnu grešku u primeni zakona, koja bi poništila odluku sudije. Podnesci Srbije, prema mišljenju *amicus curiae*, nisu adresirani ka centralnom, relevantnom pitanju koje razmatra sudija.¹⁸⁰ U svom odgovoru *amicus curiae* je takođe naveo da Srbija pogrešno razume svoje međunarodno-pravne obaveze i značenje „primata međunarodnog prava“.¹⁸¹ U tom smislu, *amicus curiae*

174 *Ibid.*

175 *Ibid.*, str. 4.

176 Kuburović najavila žalbu na odluku Suda u Hagu o izručenju dvoje radikala, vest, dnevni list „Danas“, 24.05.2019. godine, dostupno na: <https://www.danas.rs/drustvo/kuburovic-najavila-zalbu-na-odluku-suda-u-hagu-o-izrucenju-dvoje-radikala/>; *Nalog o raspoređivanju sudija u tročlano žalbeno veće u predmetu protiv Petra Jojića i Vjerice Radete*, 18. jun 2019. godine, dostupno na: <https://jrad.irmct.org/view.htm?r=245389&s=>. Svim izvorima pristupljeno: 04.12.2019. godine.

177 *In the case against Petar Jojić and Vjerica Radeta*, MICT-17-111-R90-AR14.1, *The Republic of Serbia's Appeal*, 08 July 2019. Navedeno prema: *Jojic & Radeta – Response to Appeal against Decision Re-examining the Referral of a Case to the Republic of Serbia*, MICT-17-111-0058, 17.07.2019. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji MRMKS-a: <https://jrad.irmct.org/view.htm?r=245559&s=>, pristupljeno: 04.12.2019. godine. **Napomena:** FHP nije imao uvidu u sadržaj žalbe koju je Srbija podnela.

178 *Jojic & Radeta – Response to Appeal against Decision Re-examining the Referral of a Case to the Republic of Serbia*, MICT-17-111-0058, 17.07.2019. godine, para. 3.

179 *Ibid.*

180 *Ibid.*, para 17.

181 *Ibid.*, para 20.

se poziva na odredbu Pravilnika o postupku i dokazima MRMKS-a¹⁸², koja definiše da obaveze koje se odnose na saradnju država sa MRMKS-om, a koje su propisane Statutom MRMKS-a¹⁸³, „imaju prevagu nad svim pravnim preprekama predaji ili dovođenju optuženog ili svedoka lišenog slobode [...] koje postoje u nacionalnom zakonodavstvu ili međunarodnim ugovorima koje je potpisala dotična država.”¹⁸⁴

Kada je reč o nalogima za hapšenje Radete i Jojića, **FHP smatra da Srbija ne može da ukazuje na svoje domaće zakonodavstvo kako bi opravdala nepoštovanje svojih međunarodnih obaveza, u koje spada i puna saradnja sa MRMKS-om.** Posebno je potrebno podsetiti da u najmanje tri slučaja, koja su se odnosila na nepoštovanje suda, zakonske pretpostavke nisu predstavljale smetnju za hapšenje i predaju okrivljenih za isto krivično delo MKSJ-u. Tako je Sud, u situaciji kada su optuženi bili Jelena Rašić¹⁸⁵, a zatim i Dragomir Pećanac i Ljubiša Petković, našao da su zakonske pretpostavke za predaju okrivljenih bile ispunjene, te su državni organi Republike Srbije izvršili naloge za hapšenje i izručili troje okrivljenih za nepoštovanje suda MKSJ-u.¹⁸⁶

182 *Pravilnik o postupku i dokazima*, izmenjen i dopunjen 4. marta 2019. godine, pravilo 60. Pravilnik je dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji MRMKS-a: <https://www.irmct.org/sites/default/files/documents/190304-pravilnik-postupak-dokazi.pdf>, pristupljeno: 04.12.2019. godine.

183 *Rezolucija br. 1966 (2010.) koju je Savet bezbednosti usvojio 22. decembra 2010. na svojoj 6463. sednici*, član 28, stav 1. i 2. Rezolucija je dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji MRMKS-a: https://www.irmct.org/sites/default/files/documents/101222_sc_res1966_statute_bcs.pdf, pristupljeno: 04.12.2019. godine.

184 *Ibid; Jojic & Radeta – Response to Appeal against Decision Re-examining the Referral of a Case to the Republic of Serbia*, MICT-17-111-0058, 17.07.2019. godine, para. 21.

185 *Nova optužnica zbog podmićivanja svedoka*, vest, 21.09.2010. godine, Novinska agencija *Sense*, dostupno na: [http://www.sense-agency.com/tribunal_\(mksj\)/nova-optuznica-zbog-podmicivanja-svedoka.25.html?news_id=1191](http://www.sense-agency.com/tribunal_(mksj)/nova-optuznica-zbog-podmicivanja-svedoka.25.html?news_id=1191); *Major Pećanac odbio da svedoči protiv generala Tolimira*, vest, 10.10.2011. godine, Novinska agencija *Sense*, dostupno na: [http://sense-agency.com/tribunal_\(mksj\)/major-pecanac-odbio-da-svedociprotiv-generalatolimira.25.html?cat_id=1&news_id=13268](http://sense-agency.com/tribunal_(mksj)/major-pecanac-odbio-da-svedociprotiv-generalatolimira.25.html?cat_id=1&news_id=13268); *Ljubiša Petković se izjasnio da nije kriv*, vest, 29.05.2008. godine, Novinska agencija *Sense*, dostupno na: [http://www.sense-agency.com/tribunal_\(mksj\)/ljubisa-petkovic-se-izjasnio-da-nije-kriv.25.html?cat_id=1&news_id=713](http://www.sense-agency.com/tribunal_(mksj)/ljubisa-petkovic-se-izjasnio-da-nije-kriv.25.html?cat_id=1&news_id=713). Svim izvorima pristupljeno: 04.12.2019. godine.

186 *Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, decembar 2017. godine, str. 60-61.

REGIONALNA I ŠIRA MEĐUNARODNA SARADNJA

1. Regionalna saradnja

Cilj 1. Republika Srbija će nastojati da se normativno uredi pitanje regionalne saradnje u oblasti procesuiranja ratnih zločina, kao i ostalih pitanja koja su sa njima povezana.

Cilj 2. Zajedničkim delovanjem Tužilaštva za ratne zločine i Ministarstva pravde unapređeno je postupanje po zamolnicama Republike Srbije upućenim državama u regionu i povećan je broj predmeta u kojima su putem regionalne saradnje razmenjeni dokazi između tužilaštava.

Cilj 3. Unapređena saradnja s pravosudnim telima privremenih institucija na Kosovu i Metohiji.

2. Međunarodna saradnja

Cilj 1. Unapređena međunarodna saradnja putem predstavljanja rada domaćih pravosudnih organa.

46

Jedno od ključnih pitanja za efikasnije procesuiranje ratnih zločina je unapređenje regionalne saradnje, što je prepoznato i u Nacionalnoj strategiji.¹⁸⁷ U izveštajnom periodu je održan regionalni sastanak tužilaca regiona u Sarajevu.¹⁸⁸ Statistički pokazatelji pružaju informacije o tome da je Tužilaštvo BiH ustupilo TRZ-u dokaze u tri predmeta, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske (DORH) je TRZ-u ustupilo dokaze u jednom predmetu, dok Misija EULEKS-a nije ustupila TRZ-u ni jedan dokaz.¹⁸⁹

¹⁸⁷ Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 5, 12-14, 31-34.

¹⁸⁸ Sastanak tužilaca u okviru UNDP projekta regionalne saradnje u procesuiranju ratnih zločina, vest, 27. novembar 2019. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji TRZ-a: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/vesti-i-saop%C5%A1tenja/saop%C5%A1tenja/sastanak-tu%C5%BEilaca-u-okviru-undp-projekta-regionalne-saradnje-u-procesuiranju-ratnih-zlo%C4%8Dina>; Regionalni sastanak tužilaca u okviru UNDP projekta regionalne saradnje u procesuiranju predmeta ratnih zločina održan u Sarajevu, vest, 27. novembar 2019. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva BiH: <http://tuzilastvobih.gov.ba/?id=4336&jezik=b>. Svim izvorima pristupljeno: 03.12.2019. godine.

¹⁸⁹ Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Pl.br. 30/19, od 25.11.2019. godine.

Unapređenje normativnog okvira regionalne saradnje – regionalne konferencije

Kao što je već pomenuto u delu koji se odnosi na unapređenje kapaciteta Tužilaštva za ratne zločine, tužiteljka za ratne zločine i dva zamenika tužioca za ratne zločine su **u oktobru učestvovali na regionalnom sastanku sudija, tužilaca i advokata koji postupaju u predmetima ratnih zločina, čija je tema bila „Međusobna prihvatljivost dokaza u državama i jurisdikcijama regiona i prihvatljivost dokaza MRMKS-a“**.¹⁹⁰

Ovaj sastanak je bio organizovan u Beogradu, u saradnji UNDP-a i Misije OEBS-a u Srbiji. **U novembru je u Sarajevu održan regionalni sastanak tužilaca**, takođe u organizaciji UNDP-a, a uz podršku Vlade Velike Britanije i Ambasade Italije.¹⁹¹ Na sastanku su učestvovali predstavnici TRZ-a, Tužilaštva BiH, predstavnici MRMKS-a, Vrhovnog državnog tužilaštva Crne Gore i DORH-a.¹⁹²

FHP smatra da je nastavak održavanja sastanaka između regionalnih tužilaštava ohrabrujuć, posebno imajući u vidu da je pre nekoliko godina bila prekinuta dobra praksa učešća tužioca za ratne zločine i njegovih zamenika na redovnim konferencijama tužilaca, u okviru Paličkog¹⁹³ i Brionskog procesa.¹⁹⁴

190 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI.br. 28/19, od 20.11.2019. godine, str. 2.

191 *Sastanak tužilaca u okviru UNDP projekta regionalne saradnje u procesuiranju ratnih zločina*, vest, 27. novembar 2019. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji TRZ-a; *Regionalni sastanak tužilaca u okviru UNDP projekta regionalne saradnje u procesuiranju predmeta ratnih zločina održan u Sarajevu*, vest, 27. novembar 2019. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva BiH.

192 *Ibid.*

193 Pod pokroviteljstvom Misije OEBS-a je u novembru 2004. godine održan prvi regionalni sastanak na temu međudržavne saradnje u procesuiranju ratnih zločina (razmatranje konkretnih vidova saradnje u postupcima za ratne zločine, poput unapređenja postojećih mehanizama prekogranične saradnje, pristupa svedocima, obezbeđivanja dokaza). Ovaj mehanizam saradnje je u međuvremenu postao poznat pod imenom „Palički proces“, a proces je nastavljen regionalnom konferencijom na Brionima (Hrvatska) u junu 2005. Navedeno prema: *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina*, str. 18, kao i prema informacijama sadržanim na zvaničnoj internet prezentaciji TRZ-a, sekcija: *Saradnja/Međunarodna saradnja/Organizacija za Evropsku bezbednost i saradnju (OEBS)*, dostupno na: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/saradnja/me%C4%91unarodna-saradnja>, pristupljeno: 03.12.2019. godine; *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina*, str. 32.

194 *Posledice političkih tenzija na procesuiranje ratnih zločina: Srbija prvi put ne učestvuje na regionalnoj konferenciji tužilaca za ratne zločine*, saopštenje, 07.09.2016. godine, FHP, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=32698>, pristupljeno: 27.06.2019. godine.

Ipak, potrebno je naglasiti da su konferencije i sastanci, koji su održavani prethodnih meseci, organizovani uglavnom u okviru projekta „Jačanje regionalne saradnje u procesuiranju ratnih zločina i potraga za nestalim osobama (2017-2019)“.¹⁹⁵ To ujedno znači da inicijativa za ova okupljanja ne potiče izvorno od Ministarstva pravde, kako je to predviđeno Nacionalnom strategijom.¹⁹⁶ Naime, Nacionalna strategija predviđa da će Ministarstvo pravde organizovati regionalne konferencije, koje bi trebalo da unaprede regionalnu saradnju u procesuiranju ratnih zločina, te da reše sporna pitanja koja su se javljala u dosadašnjoj saradnji.¹⁹⁷ Na upit FHP-a u vezi sa aktivnostima preduzetim radi održavanja regionalne konferencije, Ministarstvo pravde je odgovorilo sa: „Nema dokumenata o aktivnostima“.¹⁹⁸

Saradnja sa tužilaštvima u regionu

U izveštajnom periodu je Tužilaštvo BiH ustupilo TRZ-u dokaze u tri predmeta.¹⁹⁹ Od usvajanja Nacionalne strategije, u februaru 2016. godine, TRZ-u je iz BiH ustupljeno 19

195 Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, jun 2019. godine, str. 114-115; Drugi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, FHP, jul 2019. godine, str. 50; Treći izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, FHP, jul 2019. godine, str. 48-49; Četvrti izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, FHP, jul 2019. godine, str. 51.

196 Odgovor Ministarstva pravde na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, od 15.11.2019. godine (FHP delovodni broj: HLCIndexIn: 25-F139822, 19.11.2019. godine), str. 1-2.

197 Regionalne konferencije koje su predviđene Nacionalnom strategijom za procesuiranje ratnih zločina: *Regionalna konferencija na temu unapređenja saradnje u pružanju podrške svedocima i žrtvama*, str. 27, *Regionalna konferencija radi postizanja međudržavnog sporazuma o utvrđivanju regionalnih pravila o podeli nadležnosti za postupanje u predmetima ratnih zločina; unapređenju regionalne saradnje u pogledu postupanja po zamolnicama u predmetima ratnih zločina; uspostavljanju olakšanog postupka za pribavljanje dokaza na teritoriji druge države od strane odbrane u predmetima ratnih zločina; jedinstvenog postupanja država regiona u pogledu rešavanja sudbine nestalih lica*, str. 31.

198 Odgovor Ministarstva pravde na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, od 15.11.2019. godine (FHP delovodni broj: HLCIndexIn: 25-F139822, 19.11.2019. godine), str. 1-2.

199 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Pl.br. 30/19, od 25.11.2019. godine.

optužnica, što čini preko 80% svih podignutih optužnica od tada.²⁰⁰ Tokom poslednjih šest meseci, DORH je TRZ-u ustupilo dokaze u jednom predmetu.²⁰¹

U svetlu činjenice da Misija EULEKS-a nije ustupila TRZ-u ni jedan dokaz u prethodnih šest meseci²⁰², potrebno je podsetiti da je u junu 2018. godine izmenjen mandat Misije EULEKS-a. Prema odluci Saveta EU²⁰³, mandat Misije EULEKS-a se sada sastoji od nadgledanja i savetovanja pravosuđa, Korektivne službe, kao i od podrške Specijalnom sudu i implementaciji sporazuma koji se postižu u dijalogu o normalizaciji odnosa između Kosova i Srbije.²⁰⁴ Mediji u Srbiji su početkom aprila 2019. godine preneli vest da su kosovski sudovi preuzeli slučajeve ratnih zločina od EULEKS-a.²⁰⁵ Imajući u vidu izmenjene okolnosti, u kojima je mandat Misije EULEKS-a sveden na nadgledanje i savetovanje, FHP smatra da je neophodno uspostaviti mehanizam koji će omogućiti komunikaciju i saradnju TRZ-a i tužilaštva Kosova.

200 Predmeti u kojima su optužnice ustupljene TRZ-u iz BiH, nakon usvajanja Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, 20. februara 2016. godine, su: *Doboj, Ključ–Šljivari, Bratunac, Bosanska Krupa, *Ključ–Kamičak, *Ključ–Kamičak II, Sanski Most–Lušci Palanka, Caparde, Bosanska Krupa II, Ključ–Rejzovići, Kožuhe–Doboj, Brčko, Brčko II*, optužnica protiv Branka Brankovića, *Bratunac II, Brčko II, Ključ–Velagići, Zvornik–Standard i Kalinovik*. *Predmeti *Ključ–Kamičak i Ključ–Kamičak II* su spojeni.

201 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI.br. 30/19, od 25.11.2019. godine.

202 *Ibid.*

203 Odluka Saveta EU od 8. juna 2018. godine, kojom se menja mandat EULEKS-a: *Council decision CFSP 2018/856 of 8 June 2018 amending Joint Action 2008/124/CFSP on the European Union Rule of Law Mission in Kosovo, EULEX KOSOVO*, član 2, stav 5, dostupno na: <https://www.eulex-kosovo.eu/eul/repository/docs/CouncilDecision-203336.pdf>, pristupljeno: 28.06.2019. godine.

204 *Brnabić: Ništa dobro od najava kosovskih suđenja za ratne zločine*, vest, Radio Slobodna Evropa, 01.04.2019. godine, dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/29854626.html>; *EULEX Kosovo: new role for the EU rule of law mission*, saopštenje, Savet EU, 08.06.2018. godine, dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/06/08/eulex-kosovo-new-role-for-the-eu-rule-of-law-mission/>, pristupljeno: 03.12.2019. godine.

205 *Kosovski sudovi preuzeli slučajeve ratnih zločina od Euleksa*, vest, „Insajder“, 01.04.2019. godine, dostupno na: <https://insajder.net/sr/sajt/vazno/13967/>; *Kosovski sudovi preuzeli slučajeve ratnih zločina od Euleksa*, vest, „Večernje novosti“, 01.04.2019. godine, dostupno na: <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/dosije/aktuelno.292.html:786389-Kosovski-sudovi-preuzeli-slucajeve-ratnih-zlocina-od-Euleksa>; *Kosovski sudovi preuzeli slučajeve ratnih zločina od Euleksa*, vest, RTS, 01.04.2019. godine, dostupno na: <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/3473774/kosovski-sudovi-preuzeli-slucajeve-ratnih-zlocina-od-euleksa.html>. Svim izvorima pristupljeno: 03.12.2019. godine.

Primena principa univerzalne nadležnosti – vođenje paralelnih istraga

Uprkos saradnji na relaciji TRZ–Tužilaštvo BiH, koja se odvija kroz razmenu dokaza i ustupanje predmeta, izvesno nepoverenje između ova dva tužilaštva stvara praksa vođenja paralelnih istraga. Krajem novembra 2019. godine je na granici Srbije i BiH uhapšen državljanin BiH, osumnjičen za ratni zločin protiv civilnog stanovništva u sticaju sa krivičnim delom ratni zločin protiv ratnih zarobljenika.²⁰⁶

Naime, prema Zakonu o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine, državni organi Republike Srbije su nadležni za procesuiranje svih teških kršenja međunarodnog humanitarnog prava izvršenih na teritoriji bivše Jugoslavije od 1. januara 1991. godine, bez obzira na državljanstvo učinioca ili žrtve.²⁰⁷ To znači da je u nadležnosti TRZ-a da procesuiraju sve zločine počinjene tokom ratova u bivšoj Jugoslaviji, nezavisno od državljanstva počinioca i žrtve, kao i mesta izvršenja dela (*princip univerzalne nadležnosti*). Zbog principa univerzalne nadležnosti, formalno-pravno je moguće vođenje istraga i podizanje optužnica protiv državljanina drugih država.²⁰⁸ Međutim, **praksi procesuiranja državljanina drugih država naslednica SFRJ se mogu uputiti opravdane kritike, imajući u vidu da je ova praksa u suprotnosti sa osnovama regionalne saradnje, koja treba da počiva na međusobnom poverenju i uvažavanju.**²⁰⁹

50

Prema informacijama dostupnim u trenutku završetka rada na ovom izveštaju, Tužilaštva BiH je Ministarstvu pravde BiH uputilo predlog za upućivanje molbe pravosudnim institucijama Republike Srbije za izručenje Osmana Osmanovića pravosuđu Bosne i Hercegovine.²¹⁰ Tužilaštvo BiH je navelo da radi na predmetu koji se odnosi na navedenog

206 *Na graničnom prelazu Sremska Rača uhapšen Osman Osmanović*, vest, televizija N1, 24.11.2019. godine, dostupna na: <http://ba.n1info.com/Vijesti/a393405/Uhapsen-Osman-Osmanovic.html>, pristupljeno: 03.12.2019. godine.

207 Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine (*Službeni glasnik Republike Srbije* br. 67/2003, 135/2004, 61/2005, 101/2007, 104/2009, 101/2011-dr. zakon i 6/2015), član 2. i 3.

208 Zakonik o krivičnom postupku (*Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 i 55/2014), član 381.

209 Videti: *Analiza procesuiranja ratnih zločina u Srbiji u periodu od 2004. do 2013. godine*, FHP, Beograd, 2018. godina, str. 52-54, dostupno na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/10/Analiza_2004-2013_srp.pdf, pristupljeno: 03.12.2019. godine.

210 *Tužilaštvo BiH zatražilo izručenje Osmana Osmanovića (1960) pravosuđu BiH*, saopštenje, 27.11.2019. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva BiH: <http://www.tuzilastvobih.gov.ba/?id=4337&jezik=b>, pristupljeno: 03.12.2019. godine.

osumnjičenog.²¹¹ Osim toga, zločini za koje se Osmanović sumnjiči počinjeni su na teritoriji BiH, žrtve su državljani BiH, dokazi i svedoci se nalaze u BiH, a osumnjičeni je državljanin BiH.²¹²

FHP smatra da dokaze koje poseduje protiv osumnjičenog TRZ treba da ustupi nadležnim organima BiH, čiji je osumnjičeni državljanin, kako bi mu se sudilo u BiH. Stav FHP-a je da svaka država nastala raspadom bivše Jugoslavije treba primarno da procesuirá sopstvene državljane za počinjene ratne zločine, jer na taj način šalje poruku državama regiona da je spremna da se suoči sa zločinima koje su počinili njeni državljani i da je zainteresovana za normalizaciju odnosa u regionu.²¹³

Na ovom mestu je potrebno podsetiti da su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali *Protokol o saradnji u progonu osumnjičenih za ratne zločine, zločine protiv čovečnosti i zločin genocida* (Protokol). Protokol predviđa razmenu podataka i dokaza u vezi sa zločinima koji su počinjeni na teritoriji obe države, onda kada osumnjičeni imaju državljanstvo ili prebivalište druge države potpisnice, kao i obaveštavanje o fazi u kojoj se predmet nalazi nakon razmene informacija i dokaza.²¹⁴ **Protokol je predvideo da u roku od tri meseca od dana njegovog potpisivanja potpisnice jedna drugu obaveste o aktivnim predmetima protiv državljana druge strane ugovornice, čime je trebalo da bude prevaziđena praksa vođenja paralelnih istraga.**²¹⁵

Dalje, u julu 2018. godine je, na samitu o Zapadnom Balkanu koji je, u okviru Berlinskog procesa, održan u Londonu, potpisana Zajednička deklaracija o ratnim zločinima, koja je prepoznala potrebu za jačanjem regionalne saradnje.²¹⁶ Deklaracijom se naglašava važnost otklanjanja prepreka ka efikasnoj regionalnoj saradnji, uključujući razmenu informacija,

51

²¹¹ *Ibid.*

²¹² *Ibid.*

²¹³ Videti i: *Huseina Mujanovića treba izručiti BiH*, FHP, saopštenje, 21.02.2019. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?s=mujanovi%C4%8D>, pristupljeno: 03.12.2019. godine.

²¹⁴ *Protokol Tužilaštva Bosne i Hercegovine i Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije o saradnji u progonu počinitelaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida*, od 31.01.2013. godine, dostupno na: http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Cooperation/Documents/2016-05/s_protokol_trz_tbih_lat.pdf, pristupljeno 03.12.2019. godine.

²¹⁵ *Ibid.*, član 3.

²¹⁶ Više o Londonskom samitu je dostupno na: <https://www.gov.uk/government/topical-events/westernbalkans-summit-london-2018/about>, pristupljeno: 03.12.2019. godine.

saradnju tužilaštava, ekspeditivnu međunarodnu pravnu pomoć i izbegavanje sukoba nadležnosti.²¹⁷

U svetlu navedenog, FHP poziva nadležne institucije u Srbiji da odustanu od primene principa univerzalne nadležnosti, koji produbljuje jaz i nepoverenje među državama u regionu, što dodatno onemogućava efikasno procesuiranje ratnih zločina.

UNAPREĐENJE UKUPNOG ODNOSA DRUŠTVA PREMA PITANJU SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE

Cilj 1. Olakšana dostupnost informacija o suđenjima za ratne zločine.

Cilj 2. Unapređenje kapaciteta zaposlenih u medijima za adekvatno izveštavanje o postupcima za ratne zločine.

Cilj 3. Unapređenje nastavnih programa na način koji omogućava učenicima da dobiju dovoljnu količinu relevantnih informacija o sukobima na prostorima bivše Jugoslavije, ratnim zločinima koji su u tom periodu izvršeni i normama međunarodnog humanitarnog prava.

Cilj 4. Javno predstavljanje Nacionalne strategije kao sredstva kojim se izražava čvrsto i nesumnjivo opredeljenje Republike Srbije da preduzima mere koje sprečavaju nekažnjivost ratnih zločina.

52

Prethodnih šest meseci se ne beleži nikakav napredak kada je reč o unapređenju odnosa društva prema ratnim zločinima ili suđenjima za ratne zločine. Tokom ovog izveštajnog perioda je intenzivirana promocija i glorifikacija osuđenih za ratne zločine.²¹⁸

Dostupnost informacija o suđenjima za ratne zločine je i dalje otežana, budući da se izveštaji o sprovođenju strateških dokumenata u oblasti procesuiranja ratnih zločina, koji uključuju Akcioni plan za Poglavlje 23 i Nacionalnu strategiju, ne objavljuju dinamikom koja zadovoljava pravo javnosti da prati reformske procese koje bi ova dva dokumenta

217 *Zajednička deklaracija o ratnim zločinima*, London, 10.07.2018. godine, str 10, dostupno na: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/724294/180710_WBS_Joint_Declarations.pdf, pristupljeno: 03.12.2019. godine.

218 Videti i: *Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, decembar 2017. godine, str. 68-76; *Drugi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, jun 2018. godine, str. 54-58; *Treći izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, decembar 2018. godine, str. 50-55; *Četvrti izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, jun 2019. godine, str. 55-60.

trebalo da trasiraju. Kada je reč o implementaciji Tužilačke strategije, o tome nema dostupnih izveštaja.

Promovisanje osuđenih ratnih zločinaca u javnosti

- **Edicija „Ratnik“ Ministarstva odbrane**

Tokom 2019. godine nastavljena je promocija edicije „Ratnik“ Ministarstva odbrane, sa kojom je započeto još tokom Sajma knjiga u oktobru 2018. godine.²¹⁹ Ministarstvo odbrane je za troškove izdavanja knjiga iz edicije „Ratnik“ potrošilo oko 4 miliona dinara iz budžeta Srbije.²²⁰

Na 64. beogradskom Sajmu knjiga Ministarstvo odbrane predstavilo je novu knjigu Nebojše Pavkovića „Miris baruta i smrti na KiM 1998“. FHP podseća da je Nebojša Pavković, penzionisani general Vojske Jugoslavije (VJ), zajedno sa Nikolom Šainovićem, nekadašnjim potpredsednikom Vlade SRJ, Sretenom Lukićem, načelnikom štaba MUP-a na Kosovu i Vladimirom Lazarevićem, takođe penzionisanim generalom VJ, pravnosnažno osuđen po svih pet tačaka optužnice MKSJ-a – za prisilno premeštanje, deportacije, ubistva i progon albanskog stanovništva sa Kosova.²²¹ Osim toga, Ministarstvo odbrane je organizovalo i tribinu na temu „Iskustva iz dejstava u toku NATO agresije – PAMTIMO KNJIGOM“, na kojoj su govorili osuđeni za ratne zločine Vladimir Lazarević²²² i Vinko Pandurević.²²³

53

219 Kako se navodi na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva odbrane, „suština pokretanja edicije 'Ratnik' je nastojanje da se sačuva iskustvo naših ratnih komandanata tokom NATO agresije 1999. godine, njihova ratna veština, način donošenja odluka, raspored jedinica, sve ono čime su nas u to vreme, odbranom zemlje, učinili ponosnima – kao prilog kulturi sećanja“. Videti vest na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva odbrane: *Edicija „Ratnik“ promovisana u Domu Vojske*, vest, 10.04.2019. godine, dostupno na: <http://www.mod.gov.rs/cir/13814/edicija-ratnik-promovisana-u-domu-vojske-13814>, pristupljeno 05.12.2019. godine.

220 Odgovor Ministarstva odbrane Republike Srbije na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, broj 32-128, od 03.10.2019. godine.

221 Videti predmet: *Šainović i drugi* (IT-05-87) na zvaničnoj internet prezentaciji MKSJ-a: <http://www.icty.org/bcs/case/milutinovic/4>, pristupljeno: 05.07.2019. godine.

222 Videti predmet: *Šainović i drugi* (IT-05-87).

223 Videti predmet: *Popović et al.* (IT-05-88) na zvaničnoj internet prezentaciji MKSJ-a: <https://www.icty.org/bcs/case/popovic>, pristupljeno: 05.12.2019. godine.

Reagujući na saopštenje FHP-a²²⁴ da se Sajam knjiga koristi kao mesto za promociju osuđenih ratnih zločinaca, Ministarstvo odbrane je izdalo saopštenje u kojem je navelo da su „Srbiji predugo drugi pisali istoriju i odlučivali šta je istina a šta ne, a da je ovo način da se kaže istina o ratovima koje Srbija nije ni tražila ni izazivala.”²²⁵

Fond za humanitarno pravo stoji iza stava da promocije osuđenih ratnih zločinaca na Sajmu knjiga, u organizaciji Ministarstva odbrane, vode relativizaciji zločina i negiranju sudski utvrđenih činjenica pred MKSJ-om. Kada ovakva relativizacija dolazi iz samih institucija, ona ozbiljno dovodi u pitanje nameru da se ratni zločini procesuiraju, ali i da se unapredi ukupan odnos društva prema suđenjima za ratne zločine, posebno pred domaćim sudom.

Nedostupnost informacija o suđenjima za ratne zločine

Za gotovo tri godine od početka implementacije aktivnosti Nacionalne strategije, ni jedna aktivnost, koja bi trebalo da doprinese postizanju cilja koji je definisan kao „olakšana dostupnost informacija o suđenjima za ratne zločine“, nije realizovana na takav način da bi se mogla smatrati uspešno realizovanom.

54

Prva aktivnost se odnosi na dosledno postupanje predsednika nadležnih sudova u skladu sa članom 16a Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine²²⁶.²²⁷ Reč je o odobravanju snimanja javnog pretresa u cilju javnog prikazivanja.

224 *Beogradski Sajam knjiga – mesto za promociju ratnih zločinaca*, saopštenje, 25.10.2019. godine, FHP, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=221>, pristupljeno: 05.12.2019. godine.

225 *Ministarstvo odbrane Fondu za humanitarno pravo: Srbija dugo ćutala i puštala druge da pišu njenu istoriju*, vest, 25.10.2019. godine, RTV, dostupno na: http://www.rtv.rs/sr_lat/drustvo/ministarstvo-odbrane-fondu-za-humanitarno-pravo-srbija-dugo-cutala-i-pustala-druge-da-pisu-njenu-istoriju_1060685.html, pristupljeno 05.12.2019. godine.

226 Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine (*Službeni glasnik Republike Srbije* br. 67/2003, 135/2004, 61/2005, 101/2007, 104/2009, 101/2011 - dr. zakon i 6/2015).

Član 16a glasi:

Snimanje glavnog pretresa u cilju javnog prikazivanja može odobriti predsednik suda po pribavljenom mišljenju stranaka.

Snimanje iz stava 1. ovog člana mogu obavljati sredstva javnog informisanja.

Ako je odobreno snimanje glavnog pretresa, veće može, iz opravdanih razloga, odlučiti da se pojedini delovi glavnog pretresa ne snimaju.

227 *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina*, str. 34.

Prilikom priprema izveštaja o implementaciji Nacionalne strategije, FHP je Višem sudu u Beogradu upućivao zahteve za pristup informacijama od javnog značaja u kojima je, između ostalog, tražio informacije o tome da li je sud primao zahteve za fotografisanje, odnosno audio i video snimanje glavnog pretresa u cilju javnog prikazivanja.²²⁸ Dobijene informacije govore o tome da je tokom perioda februar 2016. – maj 2017. godine Viši sud primio dva takva zahteva, u predmetu *Srebrenica-Kravica*, koja su odbijena²²⁹, dok je u svim narednim odgovorima, koji su se odnosili na period nakon maja 2017. godine, Viši sud naveo da takvih zahteva nije bilo.²³⁰

FHP podseća da, za razliku od suđenja u predmetima organizovanog kriminala, **mediji nikada nisu snimali glavne pretrese u predmetima ratnih zločina**.²³¹ Za više od 15 godina procesuiranja ratnih zločina u Srbiji, javnost nije imala priliku da vidi ni jedno svedočenje žrtava, počinilaca i svedoka ratnih zločina koji učestvuju u ovim predmetima, niti izricanje neke presude.

228 Zahtev za pristup informacijama od javnog značaja, HLCIndexIn: 170-F129688, od 20.04.2017. godine, str. 2, Odgovor Višeg suda u Beogradu na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Su II 17a br. 93/17, od 18.05.2017. godine, str. 2; Zahtev za pristup informacijama od javnog značaja, HLCIndexIn: 170-F133865, od 04.05.2018. godine, str. 2, Odgovor Višeg suda u Beogradu na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Su II 17a br. 111/18, od 28.05.2018. godine, str. 2; Zahtev za pristup informacijama od javnog značaja, HLCIndexIn: 170-135616, od 19.11.2018. godine, Odgovor Višeg suda u Beogradu na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Su II 17a br. 319/18, od 27.11.2018. godine; Zahtev za pristup informacijama od javnog značaja, HLCIndexIn: 170-137852, od 30.05.2019. godine, Odgovor Višeg suda u Beogradu na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Su II 17a br. 301/19, od 19.06.2019. godine; Zahtev za pristup informacijama od javnog značaja, HLCIndexIn: 170-139667, od 06.11.2019. godine, str. 2, Odgovor Višeg suda u Beogradu na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Su II 17a br. 430/19, od 29.01.2019. godine, str. 2.

229 Odgovor Višeg suda u Beogradu na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Su II 17a br. 93/17, od 18.05.2017. godine, str. 2.

230 Odgovor Višeg suda u Beogradu na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Su II 17a br. 111/18, od 28.05.2018. godine, str. 2; Odgovor Višeg suda u Beogradu na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Su II 17a br. 319/18, od 27.11.2018. godine; Odgovor Višeg suda u Beogradu na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Su II 17a br. 301/19, od 19.06.2019. godine; Odgovor Višeg suda u Beogradu na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Su II 17a br. 430/19, od 29.01.2019. godine, str. 2.

231 *Model strategije za procesuiranje ratnih zločina izvršenih tokom i u vezi sa oružanim sukobima u bivšoj Jugoslaviji, period 2015-2025*, FHP, 2015. godine, str. 30. Model strategije je dostupan na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/04/Model-Strategije-za-procesuiranje-ratnih-zlocina-u-Srbiji_z-web.pdf, pristupljeno: 06.12.2019. godine.

Druga aktivnost se odnosi na poboljšanje veb-prezentacije Višeg suda u Beogradu, na kojoj će biti dostupne sve neophodne informacije o presudama, a postepeno i same presude u predmetima ratnih zločina.²³² Viši sud u Beogradu je tokom 2018. godine dobio potpuno novu internet prezentaciju, a trenutno se na njoj mogu naći sporadične informacije koje se odnose na suđenja za ratne zločine.²³³ **U trenutku pisanja ovog izveštaja, nova internet prezentacija sadrži skromne informacije**, a poslednja objava koja se odnosi na suđenja za ratne zločine jeste informacija o tome da je doneta i javno objavljena presuda u predmetu *Lovas*, od 20. juna 2019. godine.²³⁴ FHP podseća da je nakon izricanja te presude Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu izreklo još četiri presude.²³⁵

Treća aktivnost se odnosi na redovno objavljivanje sadržajnih izveštaja o radu pravosudnih institucija nadležnih za procesuiranje ratnih zločina.²³⁶ Osim što je Tužilaštvo za ratne zločine krajem decembra 2018. godine na svojoj internet prezentaciji objavilo *Izveštaj na osnovu tačaka 1.4.1.10. i 1.4.3.5. Akcionog plana za Poglavlje 23*, koji je trebalo da prikaže šta je učinjeno u pogledu svih krivičnih optužbi od 2005. godine, kako bi se ispitalo da li su sve optužbe za ratne zločine adekvatno istražene, **FHP nije identifikovao druge izveštaje o radu pravosudnih institucija nadležnih za procesuiranje ratnih zločina.**²³⁷

Četvrta aktivnost se odnosi na redovno objavljivanje izveštaja o sprovođenju svih relevantnih strateških dokumenata u oblasti procesuiranja ratnih zločina (Akcioni plan za Poglavlje 23, Nacionalna strategija, Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji).²³⁸ Kao što je u ovom izveštaju već istaknuto, **poslednji izveštaj o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23 objavljen je u julu 2018. godine, poslednji (Šesti) Izveštaj Radnog tela o sprovođenju Nacionalne strategije**

232 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 34.

233 Zvanična internet prezentacija Višeg suda u Beogradu, dostupno na: <https://www.bg.vi.sud.rs/>, pristupljeno: 06.12.2019. godine.

234 Doneta i javno objavljena presuda u krivičnom postupku koji se vodi protiv okrivljenog Krnjajić Željka i dr. („Lovas“), saopštenje, 20.06.2019. godine, dostupno na: <https://www.bg.vi.sud.rs/vest/2014/doneta-i-javno-objavljena-presuda-u-krivicnom-postupku-koji-se-vodi-protiv-okrivljenog-krnjajic-zeljka-i-dr-lovas-.php>, pristupljeno: 06.12.2019. godine.

235 Ovaj navod se odnosi na period do 01.12.2019. godine. Prvostepene presude su donete i u predmetima: *Bratunac, Brčko, Ključ-Rejzovići i Bosanska Krupa II*.

236 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 34.

237 Izveštaj na osnovu tačaka 1.4.1.10. i 1.4.3.5. Akcionog plana za Poglavlje 23 dostupan je na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/HomeDocument/Document_sr/2018-12/izvestaj_latinica.pdf, pristupljeno: 06.12.2019. godine.

238 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 34.

je objavljen 19. juna 2019. godine, dok o implementaciji Tužilačke strategije nema dostupnih izveštaja.²³⁹

Peta i posljednja aktivnost predviđa uključivanje predstavnika institucija nadležnih za procesuiranje ratnih zločina u mehanizam saradnje sa organizacijama civilnog društva, kroz njihovo povremeno učešće na sastancima sa Nacionalnim konventom za EU.²⁴⁰ Prema podacima Fonda za humanitarno pravo, **posljednja konferencija Nacionalnog konventa za EU na kojoj je učestvovao predstavnik neke od institucija nadležnih za procesuiranje ratnih zločina održana je 1. novembra 2016. godine.**²⁴¹

Na osnovu dosadašnje realizacije nabrojanih aktivnosti, **FHP zaključuje da informisanje javnosti o suđenjima za ratne zločine nastavlja da bude ozbiljan izazov za nadležne institucije.** Budući da rok za implementaciju Nacionalne strategije ističe u narednih dvanaest meseci, ukoliko se u najkraćem mogućem periodu ne preduzmu suštinski koraci, proklamovani cilj Nacionalne strategije će ostati neispunjen.

239 Videti deo izveštaja koji se odnosi na *Prepreke koja se javljaju prilikom pripreme izveštaja Fonda za humanitarno pravo o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*.

240 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 34.

241 Neophodan veći uticaj i rad civilnog društva u ispunjavanju obaveza iz Poglavlja 23, vest, 04.11.2016. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji: <http://eukonvent.org/neophodan-veci-uticaj-i-rad-civilnog-drustva-u-ispunjavanju-obaveza-iz-poglavlja-23/>, pristupljeno: 06.12.2019. godine.

Tabelarni prikaz realizacije aktivnosti

1. POVEĆANJE EFIKASNOSTI POSTUPAKA ZA RATNE ZLOČINE PRED ORGANIMA REPUBLIKE SRBIJE		
1.1. Istrage i podizanje optužnica		
Aktivnost	Rok	Status
TRZ će izraditi radni tekst i usvojiti Tužilačku strategiju za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji.	I kvartal 2016. godine	Implementirano
SORZ će pripremiti bazu podataka o masovnim zločinima izvršenim tokom oružanih sukoba u bivšoj Jugoslaviji.	IV kvartal 2016. godine	Implementirano
TRZ će nastojati da preuzme sve predmete ratnih zločina koji se još uvek nalaze pred domaćim sudovima opšte nadležnosti.	IV kvartal 2016. godine	Implementirano
Tužilac za ratne zločine sprovedi sledeće aktivnosti: • koristi postojeće kapacitete u skladu sa prioritetima definisanim kroz Tužilačku strategiju; • primenjuje pravni institut sporazuma o priznanju krivičnog dela; • obezbeđuje punu poverljivost procesa istrage; • ispituje da li osumnjičeni poseduje imovinu pribavljenu izvršenjem ratnog zločina i podnesi sudu odgovarajući zahtev, na osnovu Zakona o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela.	Kontinuirano	Implementirano delimično
Broj zamenika tužioca i ostalih službenika TRZ-a povećavaće se u skladu sa dinamikom predviđenom Akcionim planom za Poglavlje 23.	Kontinuirano	Implementirano

Za postojeće, ali i novozaposlene/ novoizabrane službenike i zamenike javnog tužioca u TRZ-u sprovodiće se kontinuirane obuke o međunarodnom humanitarnom, međunarodnom krivičnom pravu i istražnim tehnikama, kao i adekvatne obuke vezane za odnos prema žrtvama i svedocima.	Kontinuirano	Implementacija u toku
Priprema analize (izveštaja) pravnog i faktičkog stanja i potreba SORZ-a u okviru MUP-a, a u cilju određivanja potreba za reformom te Službe.	I kvartal 2016. godine	Implementirano
Na osnovu navedene analize, MUP će hitno sprovesti mere da obezbedi optimalan položaj i kapacitet SORZ-a.	Kontinuirano, počev od II kvartala 2016. godine	Implementirano
Usvajanje zajedničkih internih pravila o radu, TRZ-a i SORZ-a, na inicijativu Tužioca za ratne zločine.	II kvartal 2016. godine	Implementirano
Unapređenje saradnje TRZ-a i SORZ-a kroz: • organizovanje zajedničkih obuka; • formiranje zajedničkog strateškog tima radi definisanja smernica i pravaca postupanja; • formiranje zajedničkih operativnih timova; • periodično zajedničko organizovanje okruglih stolova.	Kontinuirano	Implementirano delimično

1.2. Sudenja		
Aktivnost	Rok	Status
- Dosledna primena čl. 10. i 10a Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine, u pogledu perioda na koji su sudije raspoređene u veća za ratne zločine. - Određivanje dopunskih sudija u predmetima u kojima postoji opravdana bojazan da bi zbog isteka perioda na koji je predsednik veća upućen u odeljenje za ratne zločine, glavni pretres morao početi iznova.	Kontinuirano	Implementirano delimično
Tužilac za ratne zločine bi trebalo da započne pregovore sa partnerima u susednim državama o uspostavljanju objedinjene regionalne baze podataka o svim slučajevima suđenja za ratne zločine čime bi se doprinelo ujednačavanju sudske prakse.	Kontinuirano, počev od I kvartala 2016. godine	Neimplementirano
Ministarstvo pravde nastojeće, na predlog VSS-a, da sudnice u kojima se održavaju suđenja u postupcima za ratne zločine budu odgovarajuće tehnički opremljene. Predsednici Višeg i Apelacionog suda u Beogradu nastojeće da, u saradnji sa VSS-om, obezbede održavanje ročišta i u adekvatnim sudnicama drugih sudova.	Kontinuirano, počev od I kvartala 2016. godine	Implementirano delimično
Na inicijativu Tužilaštva za ratne zločine, Višeg i Apelacionog suda u Beogradu, a kroz saradnju VSS, DVT i Pravosudne akademije, biće uspostavljen sistem stručnog usavršavanja za sudije, tužioce, saradnike, pomoćnike, savetnike i policijske inspektore u oblasti međunarodnog krivičnog i međunarodnog humanitarnog prava.	Kontinuirano, počev od I kvartala 2016. godine	Implementirano delimično

2. ZAŠTITA SVEDOKA I ŽRTAVA		
Aktivnost	Rok	Status
Sektorska radna grupa Ministarstva pravde izradiće analizu sudske prakse o primeni člana 102. ZKP-a, kao i analiza odredaba i rezultata dosadašnjeg sprovođenja Zakona o programu zaštite učesnika u krivičnom postupku i formulisanje zaključaka i preporuka o potrebama eventualnih izmena ovog zakona ili pratećih podzakonskih akata u cilju unapređenja sistema zaštite oštećenih i svedoka.	I - IV kvartal 2016. godine	Implementirano
MUP će inicirati, i u saradnji sa Komisijom za sprovođenje programa zaštite učesnika u krivičnom postupku, pripremiti analizu položaja i potreba Jedinice za zaštitu.	I kvartal 2016. godine	Implementirano
Na osnovu napred navedene analize, MUP će hitno sprovesti mere da obezbedi optimalan položaj i kapacitet Jedinice za zaštitu.	II kvartal 2016. godine	Nema informacija
Krivična veća dosledno primenjuju odredbe ZKP-a kojima je regulisano sankcionisanje učesnika u postupku koji krše procesnu disciplinu, a naročito ukoliko napadaju integritet svedoka i žrtava.	Kontinuirano	Implementacija u toku
Nadležni javni tužioci, DVT i nadležna advokatska komora redovno obaveštavaju sud o merama preduzetim po opomeni iz člana 374. ZKP-a.	Kontinuirano	Implementacija u toku
Unapređenje pravila o postupanju od strane Komisije za sprovođenje programa zaštite i Jedinice za zaštitu uz puno poštovanje interesa krivičnog postupka u kom su prema zaštićenom licu primenjene mere zaštite.	Kontinuirano	Nema informacija

Unapređenje saradnje između Jedinice za zaštitu i TRZ-a kroz: • potpisivanje protokola o saradnji; • organizovanje zajedničkih obuka; • formiranje zajedničkog strateškog tima; • formiranje zajedničkih operativnih timova; • periodično zajedničko organizovanje okruglih stolova.	Kontinuirano	Implementirano delimično
---	--------------	--------------------------

3. PODRŠKA SVEDOCIMA I ŽRTVAMA		
Aktivnost	Rok	Status
Ministarstvo pravde će sprovesti analizu usklađenosti normativnog okvira sa Direktivom 2012/29/EU.	I kvartal 2016. godine	Implementirano
Ministar pravde osnovaće radnu grupu koja će predložiti izmene i dopune zakona i propisa u cilju usklađivanja pojma žrtve sa Direktivom 2012/29/EU.	II kvartal 2016. godine	Nema informacija
Ministarstvo pravde će doneti podzakonski akt kojim će se urediti obavezno pružanje informacija žrtvama o svim aspektima krivičnog postupka koji su od njihovog interesa, u skladu sa članom 6. Direktive 2012/29/EU.	II kvartal 2016. godine	Neimplementirano
Ministarstvo pravde će kreirati i distribuirati brošuru koja će sadržati informacije o pravima žrtava (pravna pomoć, psihološka podrška, zaštita, itd.), u skladu sa članom 4. Direktive 2012/29/EU.	III kvartal 2016. godine	Implementirano delimično
Služba za pomoć i podršku oštećenim i svedocima Višeg suda u Beogradu će angažovati stručnjaka za pružanje psiho-socijalne podrške.	IV kvartal 2016. godine	Neimplementirano
Jedinica za zaštitu MUP-a izmenama sistematizacije omogućiće angažovanje stručnog osoblja za pružanje psiho-socijalne podrške.	IV kvartal 2016. godine	Neimplementirano
Za potrebe zaposlenih u Službi za pomoć i podršku oštećenim i svedocima, Viši sud u Beogradu i Pravosudna akademija će, uz podršku VSS-a i Ministarstva pravde povremeno organizovati dodatne obuke i podsticati učešće na stručnim skupovima.	Kontinuirano, počev od II kvartala 2016. godine	Implementacija u toku

Za potrebe zaposlenih u Jedinici za zaštitu Centar za obuku MUP-a će, u saradnji sa akademskom zajednicom i organizacijama civilnog društva, povremeno organizovati dodatne obuke i podsticati učešće na stručnim skupovima.	Kontinuirano, počev od II kvartala 2016. godine	Neimplementirano
Unapređenje infrastrukturnih i tehničkih kapaciteta Službi za pomoć i podršku i pomoć oštećenim i svedocima.	Kontinuirano, počev od II kvartala 2016. godine	Neimplementirano
Uspostavljanje mreže usluga na nivou cele zemlje za podršku žrtvama, svedocima i oštećenim u istrazi i svim fazama krivičnog postupka, uključujući: • normativni aspekt (važeći normativni okvir, najbolja uporedna rešenja, međunarodni standardi); • finansijsku procenu (održivo finansiranje, adekvatnost prostorija i osoblja, potreba za obukom); • pristup uslugama podrške (obuhvat mreže, udaljenost, mobilni timovi za podršku).	Za analizu I kvartal 2016; za uspostavljanje mreže kontinuirano počev od 2018. godine	Implementirano
Ministarstvo pravde iniciraće održavanje regionalne konferencije na temu unapređenja saradnje u pružanju podrške svedocima i žrtvama.	Kontinuirano, počev od III kvartala 2016. godine	Neimplementirano

4. ODBRANA OKRIVLJENOG		
Aktivnost	Rok	Status
Izrada programa inicijalne i kontinuirane obuke u oblasti međunarodnog humanitarnog i međunarodnog krivičnog prava za advokate koji zastupaju okrivljene.	III kvartal 2016. godine	Neimplementirano
Sprovođenje kontinuirane obuke u oblasti međunarodnog humanitarnog i međunarodnog krivičnog prava za advokate koji zastupaju okrivljene.	Kontinuirano, počev od IV kvartala 2016. godine	Implementirano delimično
Radna grupa koju formira Ministar pravde izradiće analizu odredaba i rezultata primene Pravilnika o visini naknade za rad advokata po službenoj dužnosti u predmetima ratnih zločina.	III kvartal 2016. godine	Implementirano delimično

5. SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE I PITANJE NESTALIH LICA		
Aktivnost	Rok	Status
Republika Srbija kontinuirano će raditi na ispunjenju preporuka Komiteta za prisilne nestanke i o postignutim rezultatima izveštavati Komitet.	Kontinuirano	Implementacija u toku
Sprovesti analizu organizacione strukture i položaja stručne službe sa ciljem unapređenja efikasnosti i održivosti poslova u nadležnosti Komisije.	III kvartal 2016. godine	Implementirano
Unaprediti međusobnu saradnju Komisije za nestala lica i ostalih državnih organa uključenih u proces istrage i procesuiranja ratnih zločina, kroz periodično organizovanje okruglih stolova.	Periodično (najmanje jednom godišnje)	Implementirano
Ministarstvo spoljnih poslova pokreće postupak kako bi Republika Srbija potpisala ili pristupila Sporazumu o uspostavljanju Međunarodne komisije za nestala lica kojim ova Komisija dobija status međunarodne organizacije.	IV kvartal 2016. godine	Implementirano
Vlada podstiče Komisiju za nestala lica Republike Srbije da osnuje poseban novčani fond za podršku nadležnim državnim organima u pribavljanju raspoloživih podataka o grobnim lokacijama lica koja se još uvek vode kao nestala.	Kontinuirano	Neimplementirano

6. SARADNJA SA MEĐUNARODNIM KRIVIČNIM TRIBUNALOM ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU

Aktivnost	Rok	Status
Izvršiti potpun uvid i istraživanje arhive MKSJ i MMKS i analizu otkrivenih dokumenata, preko postavljenih oficira za vezu. Identifikovanje materijala i dokaza MKSJ i MMKS koji su relevantni za prioritetne slučajeve.	Kontinuirano, počev od II kvartala 2016. godine	Implementacija u toku
Republika Srbija nastojaće da se održi dobra praksa prenosa znanja i iskustva iz MKSJ-a, kako bi se steklo opšte i posebno znanje koje se odnosi na konkretne slučajeve.	Kontinuirano	Implementacija u toku
Republika Srbija nastojaće da se održi dobra praksa <i>ad hoc</i> prisustva savetnika TRZ-a u kancelarijama MKSJ-a i MMKS-a.	Periodično	Implementacija u toku

7. REGIONALNA I ŠIRA MEĐUNARODNA SARADNJA		
7.1. Regionalna saradnja		
Aktivnost	Rok	Status
Ministarstvo pravde će inicirati održavanje regionalne konferencije radi postizanja međudržavnog sporazuma sa Republikom Hrvatskom, BiH i Crnom Gorom o sledećim pitanjima: 1. Utvrđivanje regionalnih pravila o podeli nadležnosti za postupanje; 2. Unapređenje regionalne saradnje u pogledu postupanja po zamolnicama; 3. Uspostavljanje olakšanog postupka za pribavljanje dokaza na teritoriji druge države od strane odbrane; 4. Jedinstveno postupanje država regiona u pogledu rešavanja sudbine nestalih lica.	I kvartal 2017. godine	Neimplementirano
Ministarstvo pravde osniva radnu grupu koja će tematski i normativno pripremiti predloge za regionalnu konferenciju.	II kvartal 2017. godine	Neimplementirano
TRZ će inicirati nastavak „Paličkog procesa”, kao i održavanje redovnih tromesečnih sastanaka između regionalnih tužilaca.	Kontinuirano, počev od I kvartala 2016. godine	Implementacija u toku
TRZ će inicirati uspostavljanje zajedničke evidencije slučajeva ratnih zločina na regionalnom nivou čije je rešavanje započeto putem regionalne saradnje.	Kontinuirano, počev od II kvartala 2016. godine	Neimplementirano
TRZ će raditi na promovisanju uspostavljanja zajedničkih prekograničnih istražnih tužilačkih timova sa zemljama regiona.	Kontinuirano	Neimplementirano
Unapređenje saradnje između pravosudnih organa Republike Srbije i SORZ-a sa Privremenim institucijama samouprave u Prištini.	Kontinuirano	Neimplementirano

7.2. Međunarodna saradnja		
Aktivnost	Rok	Status
Aktivno učešće sudija i javnih tužilaca koji postupaju u predmetima ratnih zločina na seminarima iz oblasti međunarodnog humanitarnog prava i stručnim savetovanjima.	Kontinuirano, počev od I kvartala 2016. godine	Implementirano delimično
Ministarstvo pravde, u saradnji sa TRZ-om i VSS-om nastojeće da obezbedi finansijsku podršku projekta prevoda domaćih presuda na engleski jezik, kako bi mogle da budu uključene u <i>Legal Tools Project</i> .	Kontinuirano, počev od I kvartala 2016. godine	Neimplementirano

8. UNAPREĐENJE UKUPNOG ODNOSA DRUŠTVA PREMA PITANJU SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE		
Aktivnost	Rok	Status
Dosledno postupanje predsednika nadležnih sudova u skladu sa članom 16a Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine.	Kontinuirano	Neimplementirano
Poboljšanje veb prezentacije Višeg suda u Beogradu, na kojoj će biti dostupne sve neophodne informacije o presudama, a postepeno i same presude u predmetima ratnih zločina.	Kontinuirano	Implementirano delimično
Redovno objavljivanje sadržajnih izveštaja o radu pravosudnih institucija nadležnih za procesuiranje ratnih zločina.	Kontinuirano	Neimplementirano
Redovno objavljivanje izveštaja o sprovođenju strateških dokumenata u oblasti procesuiranja ratnih zločina (Akcioni plan za Poglavlje 23, Nacionalna strategija, Tužilačka strategija).	Kontinuirano	Zastoj u implementaciji
Uz podršku Saveta za sprovođenje Akcionog plana za Poglavlje 23 i Pregovaračke grupe za Poglavlje 23, uključivanje predstavnika institucija nadležnih za procesuiranje ratnih zločina u mehanizam saradnje sa organizacijama civilnog društva, kroz učešće na sastancima sa Nacionalnim Konventom za EU.	Kontinuirano	Neimplementirano
Periodična organizacija kurseva, seminara i obuka za novinare koji izveštavaju sa suđenja za ratne zločine, u saradnji medijskih udruženja, institucija pravosuđa i međunarodnih organizacija.	Kontinuirano	Neimplementirano

Kvalitet i sadržina nastavnog programa koji se dotiče pitanja vezanih za istoriju sukoba u bivšoj Jugoslaviji i zločine koji su tokom sukoba izvršeni, kontinuirano se kontrolišu i unapređuju.	Kontinuirano	Neimplementirano
Objavljivanje teksta Nacionalne strategije na internet stranici Vlade, Ministarstva pravde, TRZ-a, Višeg i Apelacionog suda u Beogradu.	I kvartal 2016. godine	Implementirano delimično
Po usvajanju Nacionalne strategije, najviši državni organi, predvođeni predsednikom Vlade i ministrom pravde, javno će izraziti svoju podršku radu svih domaćih organa koji se bave otkrivanjem, istragom i procesuiranjem ratnih zločina, u borbi protiv nekažnjivosti i poštovanju vladavine prava.	I kvartal 2016. godine	Neimplementirano
Članovi Vlade i narodni poslanici, u skladu s odredbama kodeksa ponašanja za članove Vlade i narodne poslanike, uzdržavaće se od nedozvoljenog komentarisanja rada pravosudnih organa.	Kontinuirano	Neimplementirano

**Peti izveštaj
o sprovođenju Nacionalne strategije
za procesuiranje ratnih zločina**

Izdavač:

Fond za humanitarno pravo

Dečanska 12,

Beograd

www.hlc-rdc.org

Autorka: Višnja Šijačić

Urednica: Ivana Žanić

Lektor: Predrag Ivanović

Grafičko oblikovanje: Todor Cvetković

Tiraž: 80

Štamparija: „Format“, Beograd

ISBN: 978-86-7932-106-0

© Fond za humanitarno pravo

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

341.322.5:343.11(497.11)"2016/2018"(047)

ШИЈАЧИЋ, Вишња, 1985-

Peti izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina /
[autorka Višnja Šijačić]. - Beograd : Fond za humanitarno pravo,
2018 (Beograd : Format). - 71 str. : tabele ; 24 cm

Podatak o autorki preuzet iz kolofona. - Tiraž 80. - Skraćenice: str. 4. -
Napomene i bibliografske reference uz tekst.

ISBN 978-86-7932-106-0

а) Ратни злочини -- Судски процеси -- Србија -- 2016-2018 -- Извештаји

COBISS.SR-ID 281782028

